

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Η ψηφιακή τεχνολογία στην ερευνητική δραστηριότητα

Έρευνα και είδη – Ενότητα 1η

Γεώργιος Υψηλάντης

Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας & Φιλολογίας

Άδειες Χρήσης

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons. Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα. Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.

Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

1^η ΕΝΟΤΗΤΑ

Η ΕΡΕΥΝΑ, Η ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ Ο ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ

Η Έρευνα

Εισαγωγή

Το πρώτο μέρος αυτού του βιβλίου δεν καλύπτει κάποιο στάδιο μιας έρευνας αλλά κρίθηκε απαραίτητο να υλοποιηθεί για να τοποθετήσει τη θεμέλιο λίθο ή καλύτερα για να περιγράψει το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα κινηθώ για την προσέγγιση του θέματος της έρευνας στην εφαρμοσμένη γλωσσολογία.

Συγχρόνως, δράττομαι της ευκαιρίας στα πρώτα δύο κεφάλαια, να δοκιμάσω να προσεγγίσω και να αποσαφηνίσω τους όρους έρευνα, επιστημονική ή ακαδημαϊκή, παρουσιάζοντας τις ερευνητικές περιοχές ομπρέλα στις οποίες δύναται να κινηθεί ο ερευνητής ανάλογα με τα ενδιαφέροντά του στην γλώσσα. Επιπλέον, δοκιμάζω να συνθέσω τα χαρακτηριστικά μιας καλής έρευνας έτσι όπως αυτά καταχωρούνται στην σχετική βιβλιογραφία με στόχο να λειτουργήσουν ως πυξίδα για τον αναγνώστη ερευνητή. Αφιερώνεται επίσης ένα μέρος της συζήτησης σε αυτό που ονομάζουμε ακαδημαϊκό γλωσσικό είδος καθώς αυτό αποτελεί το μέσον για την παρουσίαση ερευνητικών ευρημάτων. Το δεύτερο κεφάλαιο αφιερώνεται σε διαφορετικούς τύπους έρευνας έτσι όπως είναι καταγεγραμμένοι στην διεθνή και εγχώρια βιβλιογραφία και από τους οποίους μπορεί να επιλέξει ο ερευνητής για την προσέγγιση των υποθέσεων που επιθυμεί να εξακριβώσει. Κλείνουμε με το τρίτο κεφάλαιο αυτήν την συζήτηση παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά ενός καλού ερευνητή καθώς και την ηθική ευθύνη που αναμένεται να διαθέτει απέναντι στην επιστήμη, στον αναγνώστη και στην ερευνητική κοινότητα. Γίνεται εκτενής αναφορά στο φαινόμενο της λογοκλοπής για να ευαισθητοποιηθεί ο ερευνητής και να βοηθηθεί ώστε να αποφευχθεί ο πειρασμός που στις μέρες μας γίνεται μεγαλύτερος με την πληθώρα του υλικού που προσφέρεται στο διαδίκτυο, αρκετές φορές και ανώνυμα. Αν και η προσπάθεια αυτή επικεντρώνεται σε αυτό που σήμερα ονομάζουμε, με τον γενικό όρο, εμπειρική έρευνα δεν αποτελεί πρόθεσή μου να την προτείνω ως την μοναδική ερευνητική προσέγγιση ή αυτήν που είναι προτιμότερη να ακολουθήσει ο ερευνητής από τις υπόλοιπες που χρησιμοποιούνται στον ακαδημαϊκό χώρο. Θεωρώ όμως ότι αυτή η προσέγγιση, που σήμερα είναι διεθνώς αποδεκτή, είναι εντελώς απαραίτητη να ακολουθηθεί στην περίπτωση που α) επιλέξουμε την

ποσοτική ανάλυση των δεδομένων, β) δεν αποτελεί ο ερευνητής μέρος της ερευνητικής διαδικασίας (όπως στις έρευνες δράσης), γ) προσεγγίζουμε το θέμα μας μέσα από στατιστικές υποθέσεις.

Τι είναι έρευνα;

Ένα βιβλίο που περιέχει στον τίτλο του τη λέξη έρευνα δεν θα μπορούσε να μην ξεκινήσει με το ερώτημα. «Τι είναι έρευνα και ποιος την κάνει;» Αν και η απάντηση μπορεί να φαντάζει απλή, κατά την εξέτασή της ανακάλυψα ότι δεν είναι και τόσο, καθώς μου πήρε αρκετό χρόνο και αρκετές σελίδες για να συζητηθεί. Σε ένα μεγάλο μέρος της βασικής βιβλιογραφίας που εξετάστηκε για την συγγραφή του παρόντος εγχειρήματος τίθεται το ίδιο σχεδόν ερώτημα, αν και προτείνονται διαφορετικοί ορισμοί. Οι ορισμοί αυτοί δείχνουν να έχουν αρκετά κοινά σημεία, δεν φαίνεται όμως να συμφωνούν απόλυτα μεταξύ τους και δεν καταλήγουν στα ίδια ακριβώς συμπεράσματα. Κρίνεται λοιπόν αναγκαίο σε αυτό το στάδιο να δοκιμάσω να συμμετέχω στη συζήτηση για να καταθέσω τις δικές μου απόψεις.

Ο Brown (1988) στο πρώτο κεφάλαιο του βιβλίου του, *Understanding Research in Second Language Learning*, θέτει άμεσα την ερώτηση, «τι είναι έρευνα;» χωρίς όμως να δοκιμάσει να δώσει έναν πρώτο ορισμό. Προχωράει επιχειρηματολογώντας για την ένταξη της στατιστικής επιστήμης σε διαφορετικούς τύπους ερευνών διαχωρίζοντας συγχρόνως την *πρωτογενή* από την *δευτερογενή* έρευνα (βλ. παρακάτω). Αρχικά θα μπορούσαμε να διαχωρίσουμε τους μελετητές σε δύο μεγάλες κατηγορίες, ανάλογα με την στάση τους προς την έρευνα, από τους ορισμούς που προτείνουν ή υιοθετούν, όπως εντοπίστηκαν στην σχετική βιβλιογραφία: α) στους συστηματικούς και β) στους φιλελεύθερους. Ξεκινώντας από τους συστηματικούς αναφέρουμε τους Hatch και Farhady (1982:1, και xv) που δοκιμάζουν ένα πρώτο ορισμό και οριοθετούν την έρευνα ως “μία συστηματική προσέγγιση για την ανεύρεση απαντήσεων”¹ ενώ οι McDonough και McDonough (1997:37) συνοψίζουν την έρευνα με δύο λέξεις ως ‘επαγγελματική αναζήτηση’ (professional inquiry), αποκλείοντας έτσι με αυτόν τον όρο την έρευνα που πραγματοποιείται από όλους τους πολίτες για τις καθημερινές τους ανάγκες και προβλήματα. Στον δικό του ορισμό για την έρευνα ο Καραγεώργος (2002:15) φαίνεται να την προσδιορίζει πλησιέστερα στον ορισμό των Hatch και Farhady (1982) που δόθηκε παραπάνω και σε αυτό που άλλοι διαχωρίζουν ως επιστημονική έρευνα (βλ. παρακάτω σχετικό κεφάλαιο) υπογραμμίζοντας και αυτός την συστηματικότητα ως βασική παράμετρο, “το σύνολο των οργανωμένων ενεργειών που γίνονται με σκοπό να βρεθεί, να ανακαλυφθεί, να ερμηνευθεί κ.λπ. κάτι που

μας ενδιαφέρει”. Ο ίδιος συγγραφέας, αμέσως παρακάτω, και συγκεκριμένα στην σελίδα 16 του ίδιου συγγράμματος, δίνει έναν σχεδόν ταυτόσημο ορισμό και για την επιστημονική έρευνα αυτή την φορά, αντικαθιστώντας τη λέξη οργάνωση με τις λέξεις σκόπιμη και συστηματική, “τη σκόπιμη και συστηματική διαδικασία μελέτης ενός θέματος ή φαινομένου ή επίλυσης ενός προβλήματος” (οι πλάγιες υπογραμμίσεις και στις δύο αναφορές είναι δικές μας). Στον αντίποδα στέκονται οι περισσότεροι φιλελεύθεροι που δεν επιμένουν στον παράγοντα συστηματικότητα, όπως οι Brown και Rodgers (2002:3) που προτείνουν ότι η διερεύνηση μίας εμπειρίας μπορεί να είναι επίσημη και τεχνική (συστηματική) αλλά όχι απαραίτητα ανάλογηⁱⁱ. Σε σχετική συμφωνία βρίσκεται και η τοποθέτηση του Dörnyei (2007:15) που λιτά αναφέρει ότι ως έρευνα κατανοούμε την προσπάθεια ανεύρεσης απαντήσεων σε ερωτήματαⁱⁱⁱ.

Τα τρία χαρακτηριστικά τα οποία που εμφανίζονται να αποτελούν τους δείκτες διάκρισης μιας έρευνας και φαίνεται να προκύπτουν από την έως εδώ συζήτηση είναι: η συστηματικότητα, οι απαντήσεις σε ερωτήματα και η επαγγελματικότητα. Παρακάτω θα συζητήσουμε αναλυτικά και τα τρία αυτά στοιχεία, το καθένα ξεχωριστά.

Συστηματικότητα

Ως προς την συστηματικότητα, τα βασικά ερωτήματα που διαγράφονται είναι δύο: 1. Είναι η συστηματικότητα ένας παράγοντας που μπορεί να περιορισθεί σε 0 και 1, ανάμεσα σε ένα ναι ή ένα όχι; Αν θεωρηθεί ότι η συστηματικότητα κινείται σε έναν άξονα με δύο στάσεις (ναι/όχι) τότε αυτό το χαρακτηριστικό μπορεί να λειτουργήσει ως παράγοντας διάκρισης. Διαφορετικά προκύπτει το δεύτερο ερώτημα. 2. Είναι δυνατόν μία έρευνα να είναι εντελώς ανοργάνωτη χωρίς κανένα σύστημα και να πραγματοποιείται άσκοπα; Ακόμη και στις πιο απλές έρευνες, για την αγορά ενός αγαθού, υπάρχει έστω και ένα υποτυπώδες σύστημα και μία οργάνωση, για παράδειγμα:

Παράδειγμα 1.

Για την απόκτηση ενός ζευγαριού παπουτσιών καθοδηγούμεστε στον κατάλληλο χώρο για την αγορά τους μέσα από μία σειρά ερωτημάτων μερικά από τα οποία παραθέτουμε εδώ, όπως: α) καθημερινά ή επίσημων εκδηλώσεων, β) για ποια εποχή του χρόνου τα θέλουμε, γ) σε τι χρωματισμό (ανάλογα με τα ρούχα που διαθέτουμε για να τα υποστηρίξουμε), δ) σε ποιο στυλ (ανάλογα με τις προσωπικές μας προτιμήσεις), ε) σε ποια τιμή. Με βάση αυτά τα ερωτήματα επιλέγουμε τα σχετικά μαγαζιά και ξεκινούμε την έρευνά μας σε χώρους που έχουμε αρχικά αμεσότερη πρόσβαση και ορισμένες φορές σε πιο απομακρυσμένους από την κατοικία μας.

Βλέπουμε ότι ακόμη και σε αυτήν την σχετικά απλή περίπτωση (για ορισμένους βέβαια δεν είναι και τόσο απλή) υπάρχουν μία σειρά από παράμετροι μέσα στους οποίους κινούμαστε για την επίλυση του θέματος που μας απασχολεί. Αυτό υποδηλώνει ένα ορισμένο σύστημα σκέψης και πράξεων που πραγματοποιούνται ως αποτέλεσμα. Σε αυτό το σημείο καταχωρείται και η πρώτη διαφωνία ανάμεσα σε αυτούς που υποστηρίζουν την συστηματικότητα ως κύριο χαρακτηριστικό διάκρισης για τον όρο έρευνα κάθε είδους (θα τους ονομάζαμε 'σκληροπυρηνικούς συστηματικούς') και σε αυτούς που επιτρέπουν και αποδέχονται ένα περισσότερο ανοιχτό σχήμα (παραπάνω τους ονομάσαμε 'φιλελεύθερους'). Ως ερευνητικό είδος εδώ κατανοούμε έρευνες διαφορετικού ενδιαφέροντος, π.χ. δημοσιογραφικές, αστυνομικές, δικαστικές, αγοράς, κλπ.

Δίνοντας μία απάντηση στο παραπάνω ερώτημα, κινούμενοι σε διαφορετική τροχιά από αυτήν της αυστηρής συστηματικότητας, οι Brown και Rodgers (2002:3), προτείνουν ότι μία έρευνα θα μπορούσε να μην ακολουθεί απαραίτητα ένα τυπικό πλαίσιο και βλέπουν την έρευνα ως μία "εξερεύνηση εμπειρίας κάποιου είδους, μερικές φορές τυπική και τεχνική, αλλά όχι απαραίτητα με αυτόν τον τρόπο"^{iv}. Παράλληλα, προτείνουν την εμπειρική προσέγγιση^v για την καλύτερη κατανόησή της. Σε παράλληλη με τους αυτούς τους συγγραφείς διαδρομή βρίσκονται και οι Selinger και Shohamy (1989) που δηλώνουν ότι στις καθημερινές μας ερευνητικές δραστηριότητες ψάχνουμε απαντήσεις σε ερωτήματα για φαινόμενα που διαδραματίζονται γύρω μας, αλλά και ο Dörnyei (2007:15) που ορίζει ως έρευνα την "προσπάθεια ανεύρεσης απαντήσεων σε ερωτήματα",^{vi} δηλώνοντας ως απαραίτητη προϋπόθεση για την πραγματοποίηση μίας έρευνας την ύπαρξη ερωτημάτων και την παροχή απαντήσεων, χωρίς να αναφέρεται στην έννοια της συστηματικότητας. Μία πρώτη ανάγνωση θα κατέληγε εύκολα στο συμπέρασμα ότι στην ουσία πρόκειται για μία σειρά ενεργειών αυστηρά ή λιγότερο συστηματικών που αφορούν στον σχηματισμό ερωτημάτων και στην ανεύρεση απαντήσεων μέσα από μία διαδικασία. Θα επιστρέψουμε στην συζήτηση της συστηματικότητας παρακάτω, στην παρουσίαση της επιστημονικής ή ακαδημαϊκής έρευνας, καθώς κρίνεται ότι υπάρχει ανάγκη από μία διαφορετική προσέγγιση σε αυτό το θέμα, η οποία γίνεται περισσότερο απαιτητή στον χώρο της επιστημονικής ή ακαδημαϊκής έρευνας. Αυτό συμβαίνει γιατί ο παράγοντας αυτός καταγράφεται να είναι ο μοναδικός δείκτης διάκρισης που διαφοροποιεί μία επιστημονική ή ακαδημαϊκή έρευνα από μία άλλη.

Ερωτήματα και απαντήσεις

Η δεύτερη περιοχή τριβής ή διαφωνίας είναι η ύπαρξη ερωτημάτων και η προσφορά απαντήσεων. Αν και η ύπαρξη αρχικών ερωτημάτων θεωρείται απολύτως απαραίτητη για την διεξαγωγή μίας οποιασδήποτε έρευνας η προσφορά σαφών απαντήσεων ως προς τα αρχικώς τεθέντα ερωτήματα δεν θα πρέπει να θεωρείται απόλυτα βέβαιη. Ένα μεγάλο μέρος ερευνητικών προσπαθειών καταλήγουν όντως στην εξαγωγή απαντήσεων αλλά ένας εξίσου μεγάλος αριθμός καταλήγει στον εντοπισμό και κατάθεση νέων ερωτημάτων (Τσοπάνογλου 2000). Υπάρχουν βέβαια έως και σήμερα ερωτήματα που παραμένουν αναπάντητα σε σχεδόν όλες τις επιστημονικές περιοχές. Ιδανικά, τα νέα ερωτήματα που προκύπτουν είναι περισσότερο εστιασμένα από τα αρχικά. Αυτή η κατάληξη δεν πρέπει να θεωρείται ατυχής και δεν είναι απαραίτητο να οφείλεται ούτε και να ερμηνεύεται ως έλλειψη ικανότητας του ερευνητή. Συχνά έγκειται στην περιπλοκότητα του θέματος καθώς αρκετές έρευνες καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι το αρχικό ερώτημα δεν ήταν τόσο απλό, όσο αρχικά μπορεί να είχε εκτιμηθεί και ότι απαιτείται περισσότερη έρευνα στο θέμα. Αυτό, ως συμπέρασμα, μπορεί να προκύψει κατά την διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας και οι έρευνες αυτές αξίζουν δημοσίευσης και προσοχής. Καταθέτουμε εδώ ένα παράδειγμα από τους Zuengler, Ford, και Fassnacht (1998) που μελέτησαν την χρήση της βίντεο κάμερας για την συλλογή δεδομένων σε μία σχολική τάξη. Κατέληξαν στο συμπέρασμα (ανάμεσα στα άλλα), ότι η εφαρμογή μίας κάμερας, ανεξάρτητα από την τοποθέτησή της, μπορεί να αποκρύψει συμβάντα που λαμβάνουν χώρα σε μια τάξη κατά την διάρκεια ενός πειράματος.

Άλλωστε, οι Selinger και Shohamy (1989:2) δηλώνουν ότι μια έρευνα ακολουθεί *κυκλική* πορεία η οποία δεν ολοκληρώνεται ποτέ καθώς κάθε κομμάτι της μπορεί να τεθεί υπό νέα αμφισβήτηση και ως εκ τούτου να ερευνηθεί από την αρχή μέσα από νέες υποθέσεις ή μεθόδους ή εργαλεία. Με αυτήν την έννοια, έρευνες που δεν καταλήγουν στην επιβράβευση της αρχικής τους υπόθεσης θα πρέπει να θεωρούνται εξ ίσου σημαντικές καθώς προσφέρουν και αυτές το λιθαράκι τους στην καλύτερη κατανόηση του προς έρευνα θέματος ενώ βοηθούν τους ερευνητές στον προσδιορισμό νέων περισσότερο στοχευμένων υποθέσεων. Η εκ των υστέρων τροποποίηση της αρχικής υπόθεσης από τον ερευνητή (που δυστυχώς συχνά συναντάται) έτσι ώστε να επιβραβευθεί από τα δεδομένα που συνέλεξε, θεωρείται τουλάχιστον... άκομψη έως ακαδημαϊκά ανήθικη.

Επαγγελματικότητα

Στην εναρκτήρια ομιλία του πρύτανη του Jagiellonian πανεπιστημίου της Πολωνίας για το ετήσιο συνέδριο της ευρωπαϊκής επιστημονικής εταιρίας EUROCALL το έτος 2005 αναφέρθηκε το παρακάτω: “οι στόχοι του πανεπιστημίου είναι να ψάξει την αλήθεια και να την περάσει προς τα κάτω σε γενεές φοιτητών ή μαθητών”^{vii} (η πλάγια υπογράμμιση είναι δική μου). Η άποψη αυτή του πρύτανη βρίσκεται σε αρμονία με την γενικότερη εντύπωση για τους στόχους των πανεπιστημίων των περισσότερων πανεπιστημιακών δασκάλων έτσι όπως εκφράζονται και στο παρακάτω απόσπασμα ενός υπομνήματος που κατατέθηκε στις 16 Σεπτεμβρίου 2011, στον ηλεκτρονικό διάλογο του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Α.Π.Θ.), με αφορμή τις καταλήψεις των σχολών που έγιναν τον Σεπτέμβρη του ίδιου χρόνου. Την υπογράφουν 184 μέλη Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ): “Το πανεπιστήμιο είναι περιουσία του ελληνικού λαού και η αποστολή του είναι η παραγωγή και η μετάδοση της γνώσης” (η πλάγια υπογράμμιση είναι δική μου). Ο σχολιασμός του πρύτανη αλλά και οι πεποιθήσεις των μελών ΔΕΠ του Α.Π.Θ., έτσι όπως εκφράζονται στο παραπάνω απόσπασμα, φαίνεται να θεωρούν ή να αποδέχονται ότι οι πανεπιστημιακοί διαθέτουν (ίσως κατά αποκλειστικότητα) : α) την αρετή της έρευνας, όπως την υπονοούν και οι McDonough και McDonough (1997:37) στην φράση τους για το “πως συγκρίνεται ‘η έρευνα του δασκάλου’ από την έρευνα του ερευνητή (συνήθως σε πανεπιστήμια)”^{viii} και ότι β) αυτοί στέκονται σε ένα υψηλότερο επίπεδο από τους φοιτητές ή τους μαθητές τους καθώς θεωρούνται να είναι οι μοναδικοί φορείς μετάδοσης της γνώσης (ο περισσότερο emphaticός όρος μεταλαμπαδεύουν συναντάται συχνά σε κείμενα με αυτό το θέμα). Η ύπαρξη της έδρας στις αίθουσες διδασκαλίας (από τον μεσαίωνα) των ελληνικών αλλά και πλείστων πανεπιστημίων συμβολίζει ακριβώς την αυθεντία των πανεπιστημιακών δασκάλων και δείχνει να υποστηρίζει το παραπάνω σκεπτικό.

Σε μία ίσως περισσότερο εξτρεμιστική άποψη ο Καραγεώργος (2002:16) διαχωρίζει τους επιστήμονες από τους απλούς ανθρώπους “όλοι μας, επιστήμονες και απλοί άνθρωποι νιώθουμε την ανάγκη να έχουμε μία ερμηνεία των φαινομένων.....”. Στην χώρα μας μάλιστα, τα πανεπιστήμια διέθεταν και υπερασπιζόνταν για χρόνια το πανεπιστημιακό άσυλο (κατά την εποχή της συγγραφής του παρόντος ψηφίσθηκε στην βουλή των ελλήνων η κατάργηση του πανεπιστημιακού ασύλου τον Σεπτέμβρη του 2001), ακριβώς για να προστατέψουν την ‘ελεύθερη διακίνηση ιδεών’, εν μέρει, την πνευματική, ερευνητική ικανότητα αλλά και διάδοση γνώσεων, που θεωρούσαν ότι αποτελούσε προνόμιο των

ιδρυμάτων και των μελών τους, σχεδόν αφαιρώντας αυτό το δικαίωμα από τους φοιτητές τους, τα υπόλοιπα μέλη της ελληνικής κοινωνίας ή υπονοώντας ότι μόνον εντός του ακαδημαϊκού χώρου επιτρέπεται η 'ελεύθερη' διακίνηση ιδεών ενώ στην υπόλοιπη επικράτεια υπάρχει ή θα πρέπει να υπάρχει λογοκρισία. Πράγματι, ο Αθανασίου (2006:22) καταγράφει ότι αποτελέσματα ερευνών που πραγματοποιούνται από φοιτητές για την απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου είναι δυνατόν να κριθούν ως 'περιορισμένης αξίας'.

“Αν π.χ. μια έρευνα, που γίνεται σε αναγνωρισμένο ερευνητικό κέντρο ή σε ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οδηγηθεί σε βασικά πορίσματα για τη διδακτική προσέγγιση ενός μαθήματος ή την αντιμετώπιση συγκεκριμένων εκπαιδευτικών ή διδακτικών προβλημάτων, ενδέχεται τα αποτελέσματα αυτά να μην εκτιμηθούν στο βαθμό που θα έπρεπε, όταν η έρευνα αυτή γίνεται για την απόκτηση ενός μεταπτυχιακού διπλώματος. Στη δεύτερη περίπτωση τα αποτελέσματα θεωρούνται περιορισμένης αξίας, επειδή πιστεύεται ότι η έρευνα έγινε με ειδικό σκοπό την απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου και όχι την προώθηση της επιστήμης στους συγκεκριμένους τομείς.”

Αν και αποτελεί πραγματικότητα ότι ένα μεγάλο μέρος ερευνών που εκτελούνται σήμερα λαμβάνουν χώρα μέσα σε πανεπιστημιακά ιδρύματα από πανεπιστημιακούς δασκάλους, οι σημερινές απόψεις για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και την εκπαίδευση γενικότερα, έχουν αφήσει πίσω τους αυτές ή παρόμοιες αντιλήψεις. Αυτό το γεγονός δεν αποτελεί μία παραχώρηση από την μεριά των ακαδημαϊκών αλλά δείχνει ότι αλλάζει η αντίληψη των περισσότερων, καθώς αντιλαμβάνονται ότι ένα μεγάλο μέρος σημαντικών ερευνών πραγματοποιούνται από φοιτητές, στον ιδιωτικό τομέα (ελεύθερη αγορά), στην βιομηχανία, ή σε άλλα ιδρύματα οι οποίες όχι μόνον δεν υστερούν σε ποιότητα ή αξιοπιστία αλλά επιπροσθέτως συχνά ξεπερνούν αυτές που πραγματοποιούνται από πανεπιστημιακούς. Έρευνες, λοιπόν πραγματοποιούνται καθημερινά, από όλους τους πολίτες ακόμη και για την αγορά απλών αγαθών, όπως η αγορά ενός CD (Dörnyei 2007:15) ή άλλων αναγκαίων καθημερινών αγαθών και εμπεριέχουν αρκετές φορές ορισμένα μέρη μίας ακαδημαϊκής έρευνας (Selinger και Shohamy 1989:6). Οι καθημερινές αυτές έρευνες μπορεί να είναι πολύ απλές στην διεξαγωγή τους με μία μόνο μεταβλητή, π.χ. την τιμή του CD, για την πρώτη περίπτωση, ή πολύπλοκες με μία σειρά μεταβλητών, π.χ. τιμή, ποιότητα, προσβασιμότητα, εξυπηρέτηση, διαθέσιμο χρόνο, κλπ, για την δεύτερη περίπτωση.

Η επιστημονική ή ακαδημαϊκή έρευνα

Στον 20^ο αιώνα ο όρος *έρευνα* απαντάται συχνά στον καθημερινό λόγο σε διαφορετικές όμως εκδοχές: α) από μόνος του ως γενικότερος όρος, π.χ. έρευνα και ανάπτυξη, β) σε συνδυασμό με κάποιο επίθετο που προηγείται του όρου και διευκρινίζει είτε το είδος της έρευνας, π.χ. δημοσιογραφική έρευνα, είτε τον τύπο της έρευνας, είτε ακόμη την μέθοδο που ακολουθήθηκε για την συλλογή ή την ανάλυση των δεδομένων, π.χ. πρωτογενής ή δευτερογενής έρευνα (βλ. παρακάτω), ποσοτική έρευνα (εργαστηριακή, πειραματική) ή ποιοτική έρευνα (όπου κάθε καταγεγραμμένη άποψη-δεδομένο μελετάται ξεχωριστά), γ) σε συνδυασμό με κάποιο ουσιαστικό που τον ακολουθεί και τον προσδιορίζει. Σε αυτήν την περίπτωση εκφράζεται με γενική αντικειμενική ως ετερόπρωτος προσδιορισμός, π.χ. έρευνα αγοράς, έρευνα δημοσκόπησης, έρευνα πεδίου και προσδιορίζει ακόμη περισσότερο το είδος της έρευνας, το αντικείμενο ή την μέθοδο.

Ο όρος επιστημονική έρευνα (scientific research) συναντάται στην ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία ως ένα βασικό είδος έρευνας, που καταγράφεται ότι έχει ως κύριο χαρακτηριστικό της την συστηματικότητα. Στον Τσοπάνογλου (2000:17) ως ορισμός της επιστημονικής έρευνας υιοθετείται αυτός του Tuckman (1978:1) όπου τονίζεται η 'συστηματικότητα' της προσπάθειας για την εξεύρεση απαντήσεων. Στην αμέσως επόμενη σελίδα ο Τσοπάνογλου (ο.π.) συζητά αναλυτικότερα: "Η λέξη-κλειδί στον ορισμό που υιοθετείται εδώ είναι «συστηματικός». Η συστηματικότητα είναι μία ειδοποιός διαφορά της επιστημονικής έρευνας, γιατί προσπάθεια εξεύρεσης απαντήσεων σε ερωτήματα κάνουν όλοι οι άνθρωποι καθημερινά, χωρίς να μπορούν να ισχυριστούν ότι κάνουν έρευνα". Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει και ένας ακόμη ορισμός που καταχωρείται από τους Hatch και Lazaraton (1999: 1) στον Dörnyei (2007:15) προσθέτοντας την παράμετρο της οργάνωσης, όπου ως επιστημονική έρευνα αναφέρεται "η οργανωμένη και συστηματική αναζήτηση για απαντήσεις στα ερωτήματα που θέτουμε"^{ix}. Συνοψίζοντας τους Gable και Rogers (1987), Borg και Gall (1989), Mc Millan και Schumacher (1993), Howard και Sharp (1994), Gajendra και Kanika (2004) ο Αθανασίου (2006;19) καταλήγει σε έναν περισσότερο περίπλοκο ορισμό, συνενώνοντας τα κοινά σημεία των παραπάνω μελετητών και ορίζει ως επιστημονική έρευνα:

"τη σκόπιμη και συστηματική διαδικασία, η οποία ακολουθείται για τη διερεύνηση ενός θέματος ή προβλήματος, με σκοπό τη συλλογή ελεγχόμενων δεδομένων, τα οποία μπορούν να αναλυθούν και να μελετηθούν συστηματικά, έτσι ώστε να επιτρέπουν την ανάπτυξη αρχών, θεωριών, προγραμμάτων ή να καταγράψουν καταστάσεις και να προάγουν έτσι την επιστημονική γνώση"

Δοκιμάζοντας να συνοψίσει με δύο λέξεις ο Dörnyei (2007:15) την ακαδημαϊκή έρευνα καταλήγει στον όρο ‘πειθαρχημένη αναζήτηση’ (disciplined inquiry) ακριβώς όπως και οι Selinger και Shohamy (1989:10) πριν από αυτόν, παραλείποντας και οι τρεις το σκέλος της απάντησης σε ερωτήματα. Οι Hatch και Farhady (1982) των οποίων ο ορισμός της έρευνας εξετάσθηκε προηγουμένα δεν διαχωρίζουν την επιστημονική έρευνα από κάποια άλλη αλλά ορίζουν την συστηματικότητα ως υιοθέτηση “καθορισμένων αξιών”^x (Hatch and Farhady 1982:4) με στόχο την αποφυγή “ad hoc”^{xi} λύσεων κατά την διάρκεια της αναζήτησης”^{xii} που δύναται να μας οδηγήσουν στην επιβράβευση των προσωπικών μας επιλογών ή άλλων εξωτερικών παραγόντων που μπορεί να επηρεάσουν το αποτέλεσμα.

Αν θα θέλαμε να εντοπίσουμε τα κοινά γνωρίσματα των απόψεων που αναπτύχθηκαν παραπάνω για την επιστημονική έρευνα, θα λέγαμε ότι συγκλίνουν σε τρία σημεία, το πρώτο αφορά στην οργάνωση, πειθαρχία, συστηματικότητα της ‘επιστημονικής έρευνας’ ως τα κύρια χαρακτηριστικά της, που οι παραπάνω επιστήμονες κρίνουν ότι την κάνουν να ξεχωρίζει από τα άλλα είδη έρευνας, το δεύτερο, στο γεγονός ότι η επιστημονική έρευνα στοχεύει στο να δώσει απαντήσεις σε ερωτήματα που προάγουν την γνώση και το τρίτο στην έννοια της αναζήτησης που διαφαίνεται στους ορισμούς που δόθηκαν. Το πρώτο σημείο (συστηματικότητα) απαιτεί μία επιπλέον ανάλυση και διερεύνηση καθώς το τρίτο (αναζήτηση) θεωρούμαι ότι συζητήθηκε αναλυτικά λίγο παραπάνω. Το δεύτερο χαρακτηριστικό που αφορά στις απαντήσεις σε ερωτήματα είναι γενικό χαρακτηριστικό μίας οποιασδήποτε έρευνας και δεν μπορεί να αποτελεί χαρακτηριστικό που να διακρίνει μία επιστημονική έρευνα από τα υπόλοιπα είδη. Τα τρία αυτά χαρακτηριστικά προτείνονται να συναποτελούν την βάση μιας επιστημονική έρευνας και το μεν πρώτο, δηλαδή την συστηματικότητα, την αναγνωρίζουμε στην ύπαρξη ενός υγιούς σχεδιασμού, το δεύτερο, δηλαδή την αναζήτηση, τη διακρίνουμε στην διαδικασία με την καταγραφή μίας ξεκάθαρης ερευνητικής υπόθεσης και την κατανόηση και διαχείριση των μεταβλητών που την επηρεάζουν παράλληλα με την μελέτη της σχετικής με το θέμα βιβλιογραφίας, ενώ το τρίτο που αφορά στις απαντήσεις σε ερωτήματα συντίθεται από την οργανωμένη και αναλυτική εξέταση των δεδομένων. Όλα αυτά όμως τα χαρακτηριστικά φαίνεται να υπάρχουν και σε άλλα είδη ερευνών, όπως για παράδειγμα αυτό της δημοσιογραφικής, της δικαστικής, της δικηγορικής, ή της αστυνομικής έρευνας. Θα ξεκινήσουμε την επιχειρηματολογία μας με ένα παράδειγμα που προέρχεται από τον χώρο της αστυνομικής έρευνας, και περιγράφει μία διαδικασία για την αντιμετώπιση μίας κλοπής, ένα πιθανό στις μέρες μας φαινόμενο:

Παράδειγμα 1.

Σε μία αστυνομική έρευνα που αφορά σε μία διάρρηξη μία σειρά από ειδικούς στα αποτυπώματα ερευνούν τον χώρο που συνέβη το γεγονός ακολουθώντας συγκεκριμένες κινήσεις, άλλοι ειδικοί μαζεύουν στοιχεία μέσα από ερωτήματα που απευθύνουν στους χρήστες του χώρου ή στους γείτονες. Τα στοιχεία αυτά που συλλέγονται, συγκρίνονται με άλλες διάρρηξεις που διαπράχθηκαν στην περιοχή για την αναγνώριση της μεθόδου λειτουργίας του διαρρήκτη, στην περίπτωση που έχει διαπράξει και άλλες κλοπές. Παράλληλα ελέγχονται σεσημασμένοι κακοποιοί, κλεπταποδόχοι που μπορεί να σχετίζονται ή να γνωρίζουν κάτι σχετικό και συγκρίνονται αποτυπώματα. Από τις αρχικές λίστες που υπάρχουν με την αφαιρετική μέθοδο οι αστυνομικοί καταλήγουν σε ένα μικρότερο αριθμό πιθανών δραστών που στην συνέχεια προσπαθούν να εντοπίσουν. Αυτό γίνεται, είτε με συντονισμένες επεμβάσεις στις διευθύνσεις των πιθανών παραβατών, είτε με συντονισμένες ενέργειες σε χώρους που συχνάζουν διαρρήκτες, είτε με μπλόκα σε δρόμους συχνής κίνησης, είτε με τα περιπολικά που υπάρχουν στον δρόμο και ελπίζουν σε έναν τυχαίο εντοπισμό. Η όλη διαδικασία οδηγεί την αστυνομία στο ένα άτομο για το οποίο στοιχειοθετείται κατηγορητήριο. Ο πιθανός δράστης οδηγείται στον εισαγγελέα που του διαβάζει το κατηγορητήριο και τον παραπέμπει σε δίκη κατά την οποία κρίνεται αν τα στοιχεία που έχουν συλλεχθεί είναι επαρκή για να τον καταδικάσουν.

Κρίνοντας από την παραπάνω διαδικασία στο παράδειγμα 1, που δεν είναι μακριά από την πραγματικότητα, θα μπορούσε κάποιος να υποθέσει ότι λείπει το στοιχείο της συστηματικότητας; Θα μπορούσαν άραγε έρευνες που αποφασίζουν για την ελευθερία ή όχι των πολιτών όπως οι αστυνομικές ή οι δικαστικές να βασίζονται μόνον σε τυχαίες αναζητήσεις και ευρήματα; Θα ήταν άραγε δυνατόν έρευνες που αφορούν άμεσα την ζωή μας όπως αυτές στην βιομηχανία φαρμάκων ή αυτοκινήτων να στερούνται συστηματικότητας, οργάνωσης, και πειθαρχίας; Τέλος, είναι οι παραπάνω έρευνες λιγότερο συστηματικές από αυτές που εκπονούνται στα ακαδημαϊκά ιδρύματα; Αν για τα παραπάνω ερωτήματα η απάντηση είναι αρνητική, καθώς στο υπόβαθρο όλων των ερευνών φαίνεται να υπάρχει έστω και ένα υποτυπώδες επίπεδο συστηματικότητας, τότε θα πρέπει να επανεξετάσουμε ποιο είναι το χαρακτηριστικό που κάνει μία επιστημονική έρευνα διαφορετική από αυτές καθώς από την μία το κριτήριο της συστηματικότητας δεν φαίνεται να είναι αρκετό αλλά από την άλλη δεν θα μπορούσαμε να επιχειρηματολογήσουμε ότι όλες οι έρευνες μπορούν να κατηγοριοποιηθούν κάτω έναν ίδιο γενικότερο τίτλο. Προτείνουμε, ως ένα τέτοιο πιθανό χαρακτηριστικό που θα μπορούσε να διαχωρίσει τις διαφορετικές έρευνες που εκτελούνται από μία σειρά επαγγελματιών διαφορετικών ειδικοτήτων, τους στόχους των ερευνητών και της ίδιας της έρευνας που εκπορεύονται και από τον *αναγνώστη* του προϊόντος της έρευνας. Ειδικότερα, στόχος μιας δημοσιογραφικής έρευνας συνήθως είναι η ενημέρωση του κοινού. Έτσι λοιπόν μία δημοσιογραφική έρευνα απαντά συνήθως σε εθνογραφικά ερωτήματα σχετικά με το TI συμβαίνει ή συνέβη, στο ΠΟΙΟΣ και

ΠΟΣΟΙ εμπλέκονται, στο ΠΟΤΕ συνέβησαν τα περιστατικά, κλπ. Αντίστοιχα, στόχος μιας αστυνομικής έρευνας είναι η εύρεση των ενόχων, ΠΟΙΟΣ έκανε την πράξη, και η εύρεση δεδομένων για την στοιχειοθέτηση της υπόθεσης, άρα απαντά στο ΤΙ και ΠΩΣ συνέβη. Σε αντίθεση με τις παραπάνω, μία ακαδημαϊκή έρευνα συνήθως δοκιμάζει να εξηγήσει ΓΙΑΤΙ συνέβη μία πράξη, για την καλύτερη κατανόηση της, να εμβαθύνει τη σκέψη ή να αυξήσει την γνώση στο αντικείμενο, να προσθέσει νέα γνώση σε ένα θέμα ή πρόβλημα (HATCH και FARHADY). Προτείνεται ο τίτλος ακαδημαϊκή έρευνα αντί αυτού της επιστημονικής (ο όρος επιστημονική ακούγεται και λίγο ευφημιστικός για αυτό το είδος της έρευνας υπονοώντας ότι όλες οι υπόλοιπες έρευνες δεν έχουν επιστημονικό υπόβαθρο), καθώς θεωρούμαι ότι όλα τα είδη έρευνας, όπως αυτά που αναφέρθηκαν, διαθέτουν ένα δικό τους επιστημονικό υπόβαθρο. Ο όρος 'ακαδημαϊκή έρευνα' δεν είναι εντελώς καινούργιος καθώς αναφέρεται ήδη στην βιβλιογραφία, για παράδειγμα τον χρησιμοποιούν οι McDonough και McDonough (1997:37) στο βιβλίο τους *Research Methods for English Language Teachers*. Η ακαδημαϊκή έρευνα είναι ή θα έπρεπε να είναι κυρίως πρωτογενής (βλ. παρακάτω) αν και είναι πρακτικά αδύνατο να προχωρήσει κάποιος σε πρωτογενή έρευνα αν δεν εξαντλήσει πρότερα τις απόψεις άλλων ερευνητών στο θέμα (δευτερογενή έρευνα). Σημειώνουμε εδώ ότι ακόμη και στην δευτερογενή έρευνα ένας ερευνητής είναι αναμενόμενο να καταθέτει ΚΑΙ την δική του άποψη και να μην αρκείται στην απλή αναφορά των θέσεων άλλων συγγραφέων. Αποτελεί γεγονός ότι μία σειρά από διδακτορικά που κατατέθηκαν και κρίθηκαν με βαθμό ομόφωνα άριστα σε ελληνικά πανεπιστήμια παρέμειναν σε αυτό το επίπεδο.

Επιπλέον, δεν θα μπορούσε κανείς να ισχυρισθεί ότι όλες οι έρευνες που εκτελούνται στα πανεπιστήμια ακολουθούν το ίδιο σύστημα ή έχουν τον ίδιο τύπο οργάνωσης, ούτε και ότι όλοι οι ερευνητές συμφωνούν στο τι είναι έρευνα. Συνήθως οι απόψεις είναι όσες και οι ερωτηθέντες (McDonough και McDonough 1990 και Brown και Rodgers 2002:7). Αυτό δεν συμβαίνει, όχι μόνον όταν πρόκειται για έρευνες σε εντελώς διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα αλλά και γιατί υπάρχουν διαφορετικές ερευνητικές παραδόσεις ανάμεσα σε ερευνητές ιδίων ή συναφών αντικειμένων. Ο Dörnyei (2007:49) καταγράφει την ύπαρξη και υπεράσπιση διαφορετικών ερευνητικών παραδόσεων που κατανοούν με διαφορετικό τρόπο την έννοια της ποιότητας ως προς το ερευνητικό έργο, όπως σε επιστήμες του ιδίου σχεδόν αντικειμένου, ανάμεσα στην θεωρητική ή εφαρμοσμένη γλωσσολογία για παράδειγμα, όπου παρατηρούνται ουσιαστικές διαφορές ως προς την μέθοδο προσέγγισης ενός θέματος. Στην περίπτωση της θεωρητικής γλωσσολογίας η

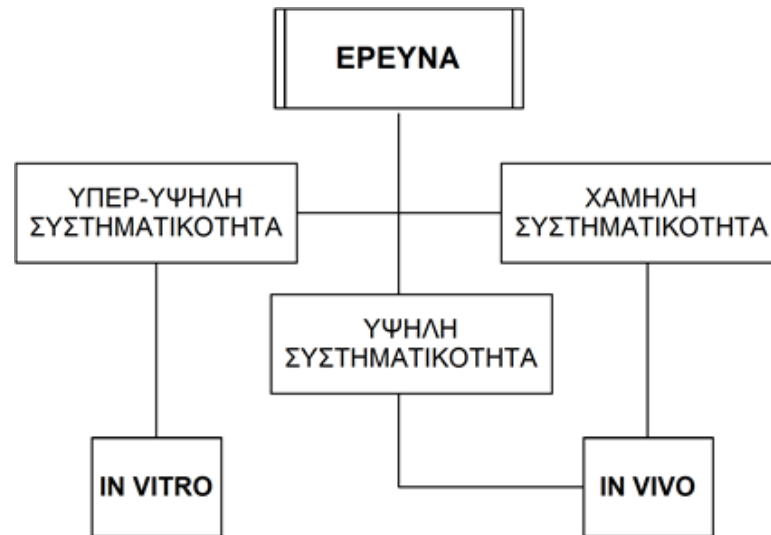
γλώσσα εξετάζεται και μελετάται ως ένα εργαλείο όπως χρησιμοποιείται στην αποδεκτή του μορφή μέσα από συντακτικούς κανόνες όπως τους ορίζει ένας γλωσσολόγος (όπου συνυπάρχει και η γραμματική), ενώ στην εφαρμοσμένη γλωσσολογία έτσι όπως χρησιμοποιείται στην πράξη από διαφορετικές ομάδες ομιλητών.

Επιπλέον το αποδεκτό πλαίσιο (σύστημα) καταγραφής μίας ακαδημαϊκής έρευνας έχει αλλάξει τα τελευταία χρόνια, τουλάχιστον στην επιστήμη της γλωσσολογίας. Στο μακρινό παρελθόν θα λέγαμε ότι ήταν περισσότερο φιλολογικό, χωρίς το πλαίσιο της λεπτομερούς καταγραφής της μεθόδου ή των εργαλείων ή των υποκειμένων, ενώ σήμερα τείνει να είναι περισσότερο ορθολογικό (βλ. Τσοπάνογλου 2000:19), ακολουθώντας την πορεία των λεγόμενων θετικών επιστημών. Τέλος, ως ακαδημαϊκές έρευνες θα κατανοούσαμε τις διαδικασίες αναζήτησης που έχουν ως στόχο την διερεύνηση σε βάθος, την ανακάλυψη αιτιών, την καταγραφή συμπεριφορών, κλπ και έχουν ως βασική επιδίωξη την ανανέωση ή την εμπάθυνση της γνώσης στα αντικείμενα. Ως σκοπούς μία ακαδημαϊκής έρευνας θα μπορούσαμε να καταγράψουμε (χωρίς να τους εξαντλήσουμε σε αυτό το στάδιο) την αναζήτηση νέων γνώσεων στο ερευνητικό θέμα, την καλύτερη κατανόηση και πιστοποίηση των στερεότυπων γνώσεων και πεποιθήσεων ή την εξέτασή των μέσα από την βάση της εμπειρικής διαδικασίας μέσω στοχευμένων ερευνητικών υποθέσεων. Η ΑΛΛΗ ΕΡΕΥΝΑ, ΤΙ ΣΤΟΧΟΥΣ ΕΧΕΙ ΚΑΙ ΠΩΣ ΕΧΕΙ ΑΛΛΑΞΕΙ Η ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.

Παράλληλα, η έννοια της συστηματικότητας εμφανίζεται από τους παραπάνω συγγραφείς ως μία ολότητα που είτε υπάρχει είτε όχι ενώ στην πραγματικότητα αυτό που αντιλαμβανόμαστε είναι ότι προσφέρεται σε διαφορετικά επίπεδα. Εφόσον λοιπόν ο διαχωρισμός της συστηματικότητας ή μη συστηματικότητας κρίνεται έως ένα σημείο μη ικανοποιητικός θα μπορούσαμε ίσως να διαχωρίσουμε τα επίπεδα της συστηματικότητας ανάμεσα σε διαφορετικά είδη έρευνας καθώς είναι προφανές ότι δεν απαιτούν όλες οι έρευνες το ίδιο επίπεδο συστηματικότητας. Έτσι, σε πρώτο στάδιο προτείνουμε το διαχωρισμό των διαφορετικών ερευνητικών ειδών σε τρεις μεγάλες κατηγορίες, με μοναδικό κριτήριο το επίπεδο της συστηματικότητας που απαιτεί ο έλεγχος (εξακρίβωση) των υποθέσεων προς αναζήτηση ή αυτό που επιλέγουν οι ίδιοι οι ερευνητές. Ως εκ τούτου θα μπορούσαμε να έχουμε έρευνες με υπέρ-υψηλή συστηματικότητα, έρευνες με υψηλή συστηματικότητα και έρευνες με χαμηλή συστηματικότητα. Σημειώνουμε εδώ ότι το επίπεδο της συστηματικότητας που επιλέγει ο ερευνητής σε σχέση με το είδος της έρευνας που επιδιώκει μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως

δείκτης διάκρισης της επίγνωσης που έχει ο ίδιος για την έρευνα γενικότερα.
Moderately

Διάγραμμα 3.

Την έρευνα χαμηλής συστηματικότητας την πραγματοποιούμε όλοι μας σε σχεδόν καθημερινή βάση και είναι φανταζόμαστε εύκολο να την κατανοήσουμε. Στο παράδειγμα 1 μιας αστυνομικής έρευνας που δόθηκε παραπάνω παρατηρούμε ότι αυτή στόχευε στην συστηματική ανεύρεση και επεξεργασία στοιχείων για τον εντοπισμό του παραβάτη, ενώ παράλληλα, στον τυχαίο εντοπισμό του μέσα από μπλόκα ή περιπολίες σε πολυσύχναστους δρόμους. Στην πρώτη περίπτωση αναφερόμαστε σε αστυνομική έρευνα υψηλής συστηματικότητας που στοχεύει στην μέγιστη αξιοποίηση μέσων και υλικών ενώ στην δεύτερη σε αστυνομική έρευνα χαμηλής συστηματικότητας καθώς και στην δεύτερη περίπτωση υπάρχει ένα υποτυπώδες σύστημα ως προς τον τρόπο, τα σημεία ελέγχου, ή τους χρόνους εκτέλεσης παρόμοιων ενεργειών (εδώ αναφερόμαστε στα τυχαία μπλόκα σε πολυσύχναστους δρόμους). Η διαφορά εντοπίζεται στο γεγονός ότι μία έρευνα υψηλής συστηματικότητας προϋποθέτει την ύπαρξη μιας σαφούς και όσο το δυνατόν καλύτερα ελεγχόμενης ερευνητικής μεθόδου με σαφείς σκοπούς και στόχους ενώ η έρευνα χαμηλής συστηματικότητας επιζητεί κυρίως το τυχαίο, συμπτωματικό εύρημα με μία υποτυπώδη ερευνητική μέθοδο χωρίς να είναι απαραίτητο να προσδιορίζει με μεγάλη λεπτομέρεια του σκοπούς ή τους στόχους. Και οι δύο αυτές μορφές ερευνών λαμβάνουν χώρα συνήθως σε φυσικές συνθήκες (στο φυσικό ερευνητικό πεδίο). Ο Τσοπάνογλου (2002:27) προτείνει τον όρο in vivo για έρευνες αυτού του τύπου. Αν και θα περίμενε κάποιος αποδοτικά αποτελέσματα μόνον από έρευνες υψηλής συστηματικότητας οι έρευνες χαμηλής

συστηματικότητας μπορεί να μας διαψεύσουν ευχάριστα, όπως έχει συμβεί και σε αρκετές περιπτώσεις της επιστήμης αλλά και στον καθένα από μας προσωπικά. Πόσες φορές άραγε δεν βρίσκουμε απαντήσεις σε ερωτήματά μας εκεί που είναι σχεδόν απίθανο να βρεθούν και όχι εκεί που τις ψάχναμε (μερικοί έχουν την τύχη να πέσει το μήλο στο κεφάλι τους!). Ξεκάθαρα, υπάρχουν και έρευνες υπέρ-υψηλής συστηματικότητας όπου γίνεται σχεδόν απόλυτος έλεγχος της διαδικασίας, των υποκειμένων, με εργαλεία που μετρούν με μεγάλη ακρίβεια τα δεδομένα. Αυτές είναι οι έρευνες που πραγματοποιούνται σε εργαστήρια και τις οποίες ο Τσοπάνογλου (2007:27) αναφέρει ως *in vitro*. Οι *in vitro* έρευνες στην γλωσσολογία είναι σχετικά σπάνιες αλλά όχι ανύπαρκτες, ενώ οι περισσότερες από αυτές πραγματοποιούνται από γιατρούς και όχι από γλωσσολόγους ή από ομάδες επιστημόνων και από τις δύο ερευνητικές περιοχές. Με αυτήν την έννοια θα μπορούσαμε να καταλήξουμε ότι όσοι κάνουν *in vitro* έρευνα φορούν λευκή ποδιά!!! Ενδεικτικά αναφέρουμε τις έρευνες για την λειτουργία του εγκεφάλου των Schmidt και Roberts (2009) με την χρήση μαγνητοεγκεφαλογραφίας και των Reiterer, Pereda, και Bhattacharya (2009) με την χρήση ηλεκτροεγκεφαλογραφίας για την απόκτηση δεύτερης γλώσσας. Τέλος, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, θεωρούμε ότι είναι και το επίπεδο επίγνωσης του ερευνητή για αυτό που κάνει τελικά, αυτό που διαφοροποιεί το επίπεδο της συστηματικότητας γεγονός που δεν συνδέεται με ένα επάγγελμα (ακαδημαϊκό ή όχι) ή με μία ιδιότητα του αλλά με τις γνώσεις του στις διαδικασίες της έρευνας αυτές καθ' αυτές.

Όπως δηλώθηκε και στον πρόλογο σε αυτό το σύγγραμμα στοχεύουμε στην παρουσίαση και ανάλυση των σταδίων που αφορούν στην διαδικασία μίας εμπειρικής έρευνας στην εφαρμοσμένη γλωσσολογία για την οποία ισχύει ως επί το πλείστον ότι και για την έρευνα στις κοινωνικές επιστήμες ή αλλιώς στις επιστήμες της αγωγής ή τις ανθρωπιστικές επιστήμες.

2.1 Χαρακτηριστικά μίας καλής ακαδημαϊκής έρευνας

Στοιχεία μίας καλής έρευνας

- σχέση υπόθεσης, μεθόδου, ανάλυσης (δεν είναι απαραίτητο να χρησιμοποιήσουμε ένα εξελιγμένο λογισμικό για να αναλύσουμε δεδομένα που αναλύονται με ένα απλό λογισμικό) και συμπερασμάτων:
- σχέση έρευνας με διεθνή συζήτηση στο θέμα. Η έρευνα δεν πρέπει να είναι αποκομμένη από το διεθνές γίνεσθαι. Αντίθετα πρέπει να προσθέτει σε αυτό.
- καταγραφή της προσφοράς στην παγκόσμια συζήτηση,
- σκοπός της έρευνας και οφέλη για επιστήμη, κοινωνία, κ.λπ.,

- τι πήγε στραβά στην έρευνα – short comings.

Στην συνέχεια θα συζητήσουμε ορισμένα χαρακτηριστικά μιας καλής έρευνας έτσι όπως αυτά προκύπτουν από την εξέταση της σχετικής βιβλιογραφίας. Θα ξεκινήσουμε με τους Selinger και Shohamy (1989:10) που διαχωρίζουν την επιστημονική έρευνα από τις πεποιθήσεις της ‘κοινής λογικής’ από την συστηματικότητα (υψηλή ή υπέρ-υψηλή) που ακολουθείται κατά την διενέργειά της. Στο χαρακτηριστικό της συστηματικότητας καταλήγει και ο Αθανασίου (2006:31) αλλά και όσοι αναφέρονται σε αυτόν. Αν και γίνεται κατανοητό σε τι αναφέρεται το χαρακτηριστικό της συστηματικότητας (αναλύθηκε λίγο παραπάνω), εν μέρει παραμένει πολύ γενικό καθώς θα δούμε ότι ο κάθε ερευνητής έχει την δυνατότητα να το ερμηνεύσει διαφορετικά. Ο Dörnyei (2007) δοκιμάζει μία περισσότερο αναλυτική προσέγγιση και χρησιμοποιεί αυτό το χαρακτηριστικό για να ξεχωρίσει την έρευνα από την καλή έρευνα. Αναγνωρίζει στην σελίδα 48 του βιβλίου του, *Research Methods in Applied Linguistics*, αυτό το γνώρισμα ως ένα χαρακτηριστικό της ποιότητας μιας έρευνας κρίνοντας από το γεγονός ότι είναι απαραίτητο οι ερευνητές “συνεχώς να προσπαθούν να τεκμηριώσουν την νομιμότητα των ευρημάτων τους”^{xiii}, αν και θεωρεί ότι αυτό παραμένει σχεδόν ανεφάρμοστο στην πράξη. Στην συνέχεια συνδέει την ποιότητα με δύο αξιώματα ή συνθήκες, αυτή της εγκυρότητας και αυτή της αξιοπιστίας και για τους δύο τύπους έρευνας, ποσοτικής και ποιοτικής ενώ προτείνει και ένα τρίτο είδος προσέγγισης, αυτό της μικτής. Οι Hatch και Farhaby (1982:4) πριν από αυτόν, φτάνουν σε ένα σχεδόν παρόμοιο αποτέλεσμα ως προς την εγκυρότητα ενώ προτείνουν επίσης και την αξία της χρησιμοποίησης των αποτελεσμάτων πέραν των στόχων της έρευνας (ως χρησιμότητα εδώ κατανοούμε την χρήση των ευρημάτων για μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού από αυτό που συμμετείχε κατά την διάρκεια της έρευνας, δηλαδή την ‘εξωτερική εγκυρότητα’ βλ. παρακάτω). Παραθέτουμε ακριβώς τα λόγια τους: “Με λίγα λόγια, ανεξάρτητα από το είδος της έρευνας στην οποία θα εμπλακεί κάποιος, θα πρέπει να υπάρχουν ορισμένες προϋποθέσεις, για να είναι έγκυρα και χρήσιμα τα αποτελέσματα”.^{xiv} Τέλος, ο Dörnyei εξετάζει συστηματικά αυτές τις δύο συνθήκες (εγκυρότητα και αξιοπιστία) ως συνισταμένες μίας ποιοτικής έρευνας και στους τρεις τύπους (ποσοτικής, ποιοτικής και μικτής). Σε αυτήν την συζήτηση θα τον ακολουθήσουμε και εμείς κεφάλαιο II της αυτής της πρώτης ενότητας.

Το γλωσσικό είδος μιας ακαδημαϊκής έρευνας

Ένας επίσης καθοριστικός παράγοντας για μία έρευνα είναι ο αναγνώστης, δηλαδή το κοινό στο οποίο απευθύνεται ο ερευνητής που επιβάλλει έμμεσα και το γλωσσικό είδος στο οποίο γίνεται η τελική συγγραφή. Φανταστείτε μία δημοσιογραφική έρευνα να προχωρούσε στην μεθοδολογία, στην ανάλυση ή στην χρήση της ορολογίας μίας ακαδημαϊκής έρευνας. Το άμεσο αποτέλεσμα θα ήταν να μην γίνει κατανοητή από το ευρύ κοινό έως και να καταστεί βαρετή με συνέπεια την απόρριψη του άρθρου και του περιοδικού που το περιέχει με άμεσα οικονομικά αποτελέσματα για τον εκδότη. Το γλωσσικό είδος που θα χρησιμοποιούσαμε σε μία ακαδημαϊκή έρευνα θα πρέπει να:

Να ακολουθεί ένα τυπικό λόγο κάνοντας σωστή χρήση των σχετικών όρων.

Να εξηγεί κάθε φορά τους όρους που χρησιμοποιεί.

Να σχολιάζει τις θέσεις άλλων ερευνητών χωρίς όμως υπερβολικά σχόλια ή ευγενείς σχολιασμούς να μην κάνει ευμενή ή άλλα σχόλια.

Να κάνει χρήση tentative γλώσσας και όχι καθολικής σαν να κατέχει αυτός ή αυτή την αλήθεια.

Να μην λιβανίζει (π.χ. στο καταπληκτικό άρθρο που έγραψε ο κοσμήτωρας) ούτε και να παρουσιάζει τους ερευνητές με τους τίτλους τους.

Να μην είναι εμπαθής.

Ο λόγος θα πρέπει να είναι σύντομος και περιεκτικός αποφεύγοντας μεγάλες προτάσεις και διατηρώντας παραγράφους με εσωτερική συνοχή και λογική ροή (coherence and cohesion). Η εκτεταμένη χρήση επιθέτων θα πρέπει να αποφεύγεται, όπως π.χ. οι λόγοι για αυτό είναι πολιτικοί, πολιτιστικοί, κοινωνικοί, οικονομικοί, κλπ. ενώ όταν χρησιμοποιούνται θα πρέπει να υποστηρίζονται με επεξηγήσεις και επιχειρήματα.

Να αποφεύγει τη χρήση του πρώτου προσώπου χρησιμοποιώντας παθητική φωνή και το πρώτο πληθυντικό όπου είναι απαραίτητο αντί για το πρώτο ενικό όπου αυτό είναι εντελώς απαραίτητο, π.χ. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν με την μέθοδο της..... Αντί για συνέλεξα τα δεδομένα με την μέθοδο της....., αποφασίσθηκε αντί για αποφάσισα, πιστεύουμε αντί για πιστεύω. Σήμερα η χρήση του πρώτου ενικού γίνεται πλέον ως ένα σημείο αποδεκτή με προσεκτική χρήση όμως του λεξιλογίου και όταν ο συγγραφέας επιθυμεί να δώσει έμφαση ότι πρόκειται για εντελώς δική του πεποίθηση, π.χ. θεωρώ ή πιστεύω αντί για θεωρούμαι ή πιστεύουμε ή θεωρείται / κρίνεται.

Προσεκτική επιλογή του λεξιλογίου, π.χ. Διαθέτουν αντί για έχουν, πραγματοποιούν αντί για κάνουν, κ.λπ.

Να περιγράφονται τα ευρήματα με επιφυλάξεις με προσεκτική επιλογή φράσεων, εκφράσεων, κ.λπ.

Πρώτα συμπεράσματα, τα στάδια και οι χρονικές περίοδοι δέσμευσης

Ολοκληρώνοντας αυτήν την πρώτη συζήτηση ως προς το βασικό ερώτημα του 'τι είναι έρευνα' θα μπορούσαμε να καταλήξουμε ότι ως έρευνα ονομάσουμε την διαδικασία που ακολουθούμε με στόχο την εξαγωγή πορίσματος, απαντήσεων ή συμπερασμάτων σε ένα ερώτημα που μας απασχολεί, καθώς και η πιο απλή έρευνα θα πρέπει να οδηγεί στην εξαγωγή κάποιων συμπερασμάτων και όχι απαραίτητα απαντήσεων σε ερωτήματα. Τα αποτελέσματα μίας έρευνας συνήθως βοηθούν στην καλύτερη κατανόηση ενός θέματος που με την σειρά τους μπορεί να οδηγήσουν είτε σε αποφάσεις, είτε σε ενέργειες (πράξεις), είτε σε νέα ερωτήματα, είτε, αρκετές φορές, σε όλα αυτά μαζί!

Ακολουθώντας τον διαχωρισμό του Brown (1988) οι McDonough και McDonough (1997:37) διαχωρίζουν τον όρο έρευνα που αφορά στην διαδικασία που πραγματοποιείται για την ανεύρεση υπαρχουσών γνώσεων (παρακάτω θα δούμε αναλυτικά τον συγγενή όρο 'δευτερογενή έρευνα' που προτείνει και ο Brown) από την διαδικασία που εφαρμόζεται για την ανεύρεση νέων γνώσεων ('πρωτογενή έρευνα'). Η έκφραση 'κάνω έρευνα' περιγράφει στην πραγματικότητα, είτε την ίδια την ερευνητική πράξη (εφαρμογή), είτε το σύνολο της ερευνητικής διαδικασίας (συμπεριλαμβανομένης και της σύλληψης της αρχικής ιδέας) και εξελίσσεται συνήθως σε πέντε στάδια. Η εκτίμησή μου είναι ότι σε αυτά τα πέντε στάδια ο ερευνητής παίρνει μία σειρά αποφάσεων που αφορούν στην έρευνά του και οι οποίες παρουσιάζονται σε αυτό το βιβλίο μέσα από τα είδη έρευνας από τα οποία δύναται να επιλέξει για την εξακρίβωση της υπόθεσής του. Αυτά τα πέντε στάδια υπάρχουν σχεδόν σε όλες τις έρευνες ακόμη και στις πιο απλές αν και δεν καθορίζονται πάντα σαφώς από όλους τους ερευνητές. Αυτό εξαρτάται και από τον βαθμό επίγνωσης που οι ίδιοι διαθέτουν για το αντικείμενο της έρευνας. Σε αυτό το βιβλίο συζητούνται αναλυτικά στο δεύτερο, τρίτο, τέταρτο, και πέμπτο στάδιο για την περίπτωση της ακαδημαϊκής έρευνας έτσι όπως καθορίζονται (τα στάδια) παρακάτω στο Διάγραμμα 1. Ειδικότερα, αναφερόμαστε στο στάδιο της σύλληψης της αρχικής ιδέας και στην διαχείρισή της (στοχοθεσία ερωτημάτων και υποθέσεων), στο στάδιο της οργάνωσης και του σχεδιασμού της ερευνητικής διαδικασίας πριν την πραγματοποίησή της, στο στάδιο της εφαρμογής της ερευνητικής πράξης (διαδικασία), στο στάδιο της ανάλυσης των ευρημάτων,

δηλαδή της επεξεργασίας των δεδομένων και τέλος στο στάδιο του πορίσματος δηλαδή των αποτελεσμάτων σε σχέση με τις αρχικές υποθέσεις. Να σημειώσουμε ότι το δεύτερο και το τρίτο στάδιο σε μία έρευνα περιγράφονται πάντα στο ίδιο κεφάλαιο με τίτλο *μέθοδος* ενώ για την επεξεργασία των δεδομένων δημιουργούμε ένα ξεχωριστό κεφάλαιο με τίτλο *ανάλυση*. Αυτό το κομμάτι οι περισσότεροι ερευνητές το τοποθετούν κάτω από την ομπρέλα της μεθόδου ενώ υπάρχουν και αυτοί που το ξεχωρίζουν σε ένα διαφορετικό εντελώς κεφάλαιο. Ασφαλώς, είναι αναμενόμενο, τα πορίσματα μίας έρευνας να καταγραφούν και να δημοσιευθούν, έτσι ώστε να παραδοθούν στην επιστήμη και την κοινωνία για την οποία προορίζονται.

Διάγραμμα 1.

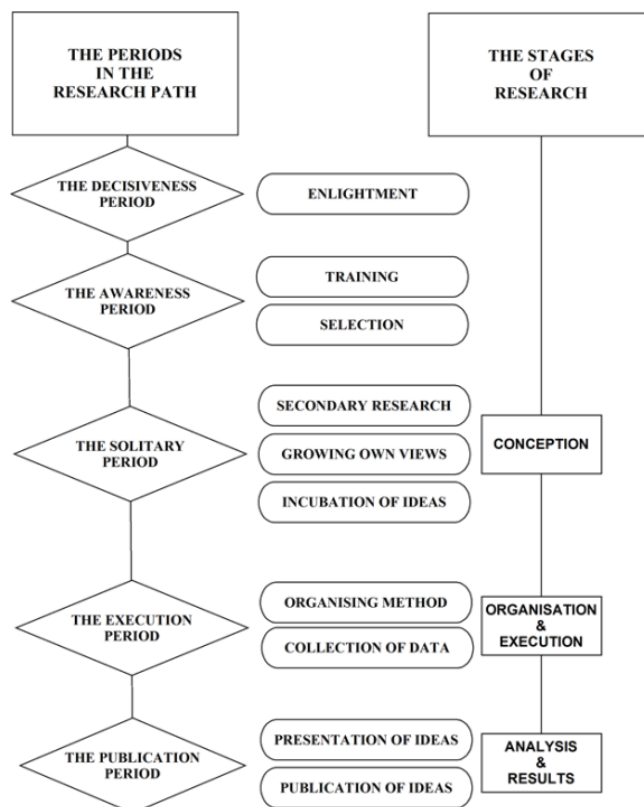
Στη σχετική βιβλιογραφία συναντώνται επίσης οι όροι *μελέτη* ή *σπουδή*, συχνά εναλλάξιμοι με τον όρο έρευνα αν και ίσως να μην ταυτίζονται απόλυτα μεταξύ τους (όχι πάντα βέβαια, ο Καραγεώργος (2002:16) χρησιμοποιεί τον όρο *μελέτη* ως εναλλάξιμο της έρευνας). Κατά την άποψή μας ο όρος *μελέτη* συχνά παραπέμπει ή θα πρέπει να παραπέμπει σε βιβλιογραφική έρευνα (άλλωστε η λέξη αυτή είναι συνώνυμη του διαβάσματος), δηλαδή στη προσεκτική και αναλυτική ανάγνωση ήδη συγκεντρωμένων στοιχείων, στην προσέγγιση ερωτημάτων μέσα από την εργασία και τις απόψεις άλλων ερευνητών (ο επιστημονικός όρος για αυτήν την διαδικασία είναι *δευτερογενής έρευνα* που συζητείται παρακάτω). Ο όρος *σπουδή* δείχνει κυρίως τη διάθεση για αναζήτηση και τριβή με ένα ζήτημα από τον ερευνητή αν και τον βρίσκουμε να χρησιμοποιείται αρκετές φορές για να περιγράψει και το παράγωγο, το προϊόν, το αποτέλεσμα.

Οι χρονικές περίοδοι δέσμευσης

Για αρκετούς ερευνητές ο όρος έρευνα είναι σχεδόν ταυτόσημος της μοναχικής εργασίας και ως ένα σημείο αυτή η αίσθηση αυτή δεν είναι μακριά από την πραγματικότητα. Η ενασχόληση με έρευνα υψηλής συστηματικότητας απαιτεί αρκετές εργατοώρες μελέτης και συγκέντρωσης και συνήθως περνά μέσα από συγκεκριμένες χρονικές περιόδους που θα προσπαθήσουμε παρακάτω να

εντοπίσουμε και να περιγράψουμε. Όπως είδαμε και στα στάδια που διέπουν μία έρευνα, από την σύλληψη της ιδέας μέχρι και την εξαγωγή πορίσματος, η ερευνητική πράξη δεν περνάει συνήθως από το 0 στο 1, δηλαδή από την ανυπαρξία στην ύπαρξη. Υπάρχουν χρονικές περιόδους δέσμευσης κατά τις οποίες ο ερευνητής πραγματοποιεί συγκεκριμένες δραστηριότητες. Έτσι λοιπόν, ένας ερευνητής που αποφασίζει να ξεκινήσει μία υψηλής συστηματικότητας έρευνα σε ένα αντικείμενο, διέρχεται θεωρούμαι, μέσα από πέντε διαδοχικές περιόδους που εξελίσσονται ταυτόχρονα με τα στάδια που περιγράφηκαν παραπάνω και παρουσιάζονται εν παραλλήλω στο διάγραμμα 3, σε όποια χρονικά σημεία αυτά συμπίπτουν. Αυτές οι περιόδους που περιγράφονται αφορούν στην 'συνήθη διαδρομή' ή στην διαδρομή που θα προτείναμε εμείς σε κάποιον να ακολουθήσει, στην περίπτωση που αποφασίσει να κινηθεί ερευνητικά σε επαγγελματικό επίπεδο. Σε κάθε περίοδο εκτελούνται συγκεκριμένες διεργασίες τις οποίες καταγράφουμε ενδεικτικά και σε καμία περίπτωση εξαντλητικά.

Διάγραμμα 3.

Η περίοδος της απόφασης

Την πρώτη την ονομάζουμε *περίοδο απόφασης* καθώς σε αυτήν λαμβάνεται η σημαντική κρίση της συστηματικής ενασχόλησης με ένα αντικείμενο. Σε αυτή τη στιγμή διαφώτισης με το ακαδημαϊκό πνεύμα(!) το άτομο δηλώνει και δείχνει να

μην ικανοποιείται πλέον από την παθητική κατανάλωση και εφαρμογή γνώσεων αλλά επιθυμεί να περάσει και να συμβάλει στην διαμόρφωση της νέας γνώσης σε ένα αντικείμενο. Αν και μπορεί να δίνεται η εντύπωση ότι αυτή είναι μία σύντομη στιγμή μέσα στο χρόνο η εμπειρία μας λέει ότι η οριστικοποίηση της απόφασης και η εφαρμογή της μπορεί να διαρκέσει μήνες ή και χρόνια.

Η περίοδος της επίγνωσης

Αμέσως μετά έπεται η *περίοδος της επίγνωσης* καθώς η αρχική επιθυμία εκφράζεται συνήθως με την συμμετοχή σε ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών που θα δώσει στο άτομο αυτό περισσότερες πληροφορίες σε ένα γνωστικό αντικείμενο σπουδών αλλά και τα εργαλεία/εφόδια που θα χρειαστεί για να το προσεγγίσει ερευνητικά. Στο τέλος ενός μεταπτυχιακού προγράμματος συνήθως επιλέγεται η ερευνητική περιοχή πάνω στην οποία θα κινηθεί ο ερευνητής και θα γράψει την μεταπτυχιακή του διατριβή. Σε αυτήν την περίοδο θα τοποθετούσαμε χρονικά και την ανάγκη ύπαρξης για δημοσίευση αυτού του βιβλίου, αν και σε ερευνητικές εργασίες θα προτείναμε να εμπλακούν όλοι οι φοιτητές που παρακολουθούν ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών, πριν την ενασχόλησή τους με την τελική διατριβή. Όπως και με άλλες δεξιότητες, εδώ ισχύει το όσο περισσότερο τόσο το καλύτερο διότι η αποκτηθείσα εμπειρία κατά την διάρκεια του προγράμματος σπουδών θα μεταφερθεί ως 'αξία' και θα χρησιμοποιηθεί για την τελική διατριβή ή μία διδακτορική διατριβή που μπορεί να ακολουθήσει.

Η μονήρης περίοδος

Ακολουθεί η *μονήρης περίοδος*, κατά την οποία γίνεται η αναζήτηση και μελέτη της συγγενούς βιβλιογραφίας στο αντικείμενο (δευτερογενής έρευνα). Αυτό το στάδιο ο κάθε ερευνητής το περνάει μόνος τους εξετάζοντας τις καταγεγραμμένες απόψεις συναδέλφων του από ολόκληρο τον κόσμο στο θέμα που τον απασχολεί, τουλάχιστον όσων τις γλώσσες γνωρίζει σε βαθμό κατανόησης κειμένων ή όσων γράφουν σε μία από τις διεθνής γλώσσες που γνωρίζει. Παλαιότερα δεν ήταν σπάνιο ένας ερευνητής να ταξιδεύει σε βιβλιοθήκες που διέθεταν πληρέστερη ή διαφορετική βιβλιογραφία από αυτήν του στενού του περιβάλλοντος ενώ σήμερα ο διαδανεισμός ανάμεσα σε βιβλιοθήκες και το διαδίκτυο μείωσαν αυτήν την επίπονη, δαπανηρή αλλά κατά τα άλλα μοναδική εμπειρία. Κατά την μονήρη περίοδο ο ερευνητής μορφώνει, καλλιεργεί και επωάζει επιπλέον τις δικές του απόψεις στο θέμα που μελετά και καταλήγει σε ερωτήματα που θα τον ενδιέφερε να διερευνήσει εμπειρικά μέσα από δικές του υποθέσεις και μεθόδους. Στη

δεύτερη ενότητα αυτού του βιβλίου αναφερόμαστε λεπτομερώς σε χώρους καταχώρησης αρχικών ερωτημάτων, σε πεδία ανεύρεσης ερωτημάτων και στην αρχική τους διαχείριση.

Η περίοδος εφαρμογής

Η τέταρτη περίοδος μίας συστηματικής έρευνας είναι αυτή κατά την οποία παίρνουμε τις πιο σημαντικές αποφάσεις για τον έλεγχο των υποθέσεων που θα επιδιώξουμε να εξακριβώσουμε ερευνητικά. Εδώ σχεδιάζουμε προσεκτικά την μέθοδο που θα χρησιμοποιήσουμε για να ελέγξουμε την κάθε υπόθεση και τα εργαλεία τα οποία θεωρούμε καταλληλότερα για την συλλογή των δεδομένων μας. Αυτόν τον σχεδιασμό καλούμαστε να υλοποιήσουμε βήμα προς βήμα κατά την *περίοδο εφαρμογής* όσο το δυνατόν πλησιέστερα προς τον αρχικό σχεδιασμό, χωρίς αποκλείσεις ή αλλαγές οι οποίες θα θέσουν σε κίνδυνο την όλη προσπάθεια. Στην τρίτη ενότητα αυτού του βιβλίου προσφέρονται λεπτομερείς οδηγίες για αυτή την ερευνητική περίοδο.

Η περίοδος δημοσίευσης

Σε αυτήν την περίοδο δεν καταλήγουν όλες οι έρευνες δυστυχώς, καθότι αρκετοί ερευνητές χάνουν στην διάρκεια την διάθεσή τους για δημοσίευση ή θεωρούν ότι η έρευνά τους δεν αξίζει αυτής της διάκρισης. Συχνά αυτό συμβαίνει γιατί η ανάλυση των δεδομένων είναι μία ιδιαίτερα επίπονη εργασία που απαιτεί όχι μόνον πολύ χρόνο μοναχικής απασχόλησης αλλά και μεγάλη πειθαρχία ειδικά για τη ακριβή καταγραφή των αποτελεσμάτων. Αρκετές έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί δεν φτάνουν ποτέ σε αυτό το στάδιο και είναι κρίμα γιατί χάνεται η εμπειρία των ερευνητών. Η *περίοδος της δημοσίευσης* προϋποθέτει αρχικά την συγκέντρωση και ομαδοποίηση των δεδομένων, την λεπτομερή ανάλυσή τους (απαραίτητα και στατιστικά για τις ποσοτικές έρευνες) και την καταγραφή των ευρημάτων. Προτείνεται η αρχική παρουσίαση των ευρημάτων σε ένα σχετικό διεθνές συνέδριο και στην συνέχεια η δημοσίευση του άρθρου σε κάποιο επιστημονικό περιοδικό, ή επετηρίδα, ή με τα πρακτικά του συνεδρίου στο οποίο παρουσιάστηκε.

II

Η Τυπολογία

Πρωτογενής

Γίνεται επίσης κατανοητό ότι μία επιστημονική έρευνα έχει ως στόχο να δώσει απαντήσεις στα αρχικά ερωτήματα αλλά και να καταγράψει τα νέα ερωτήματα που προκύπτουν από την συλλογή των νέων δεδομένων. Οι απαντήσεις σε ένα ερευνητικό ερώτημα λοιπόν, δύναται να αναζητηθούν με δύο τρόπους, σύμφωνα με τον Brown (1988) όπως τον αναφέρει ο Dörnyei (2007: 16): α) μέσα από την συλλογή νέων δεδομένων τα οποία συλλέγει ο ερευνητής εμπειρικά (πρωτογενή έρευνα) και β) μέσα από την μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας (δευτερογενή έρευνα ή conceptual ή βιβλιογραφική έρευνα).

Στην ερευνητική δραστηριότητα καταγράφονται αυτοί οι δύο βασικοί τρόποι προσέγγισης των ερωτημάτων, η πρωτογενής και η δευτερογενής. Η πρωτογενής προσέγγιση ή έρευνα επιζητεί την διερεύνηση αυθεντικών πρωτότυπων υποθέσεων (**εμπειρικά ή πειραματικά**) που ο ερευνητής θεωρεί ότι δεν έχουν εξερευνηθεί επαρκώς στο παρελθόν από άλλους ερευνητές, χαρακτηρίζεται από την συλλογή και ανάλυση δεδομένων με τη χρήση συγκεκριμένων εργαλείων που εξετάζουν σε βάθος το επιστημονικό θέμα και καταλήγει στην εξαγωγή συμπερασμάτων και στην βελτίωση υπάρχουσών ή στη δημιουργία νέων θεωριών για το σχετικό ζήτημα. Ως πρωτογενή έρευνα θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε και την μελέτη πρωτογενών πηγών (κειμένων, αρχείων, κλπ) στα οποία είχε άμεση πρόσβαση ο μελετητής. Εδώ τα υποκείμενα της έρευνας είναι τα ίδια τα αρχεία, γεγονός που σημαίνει ότι ως ερευνητικά υποκείμενα δεν είναι πάντα απαραίτητο να κατανοούμε έμψυχα όντα.

Η δευτερογενής έρευνα εξετάζει κυρίως βιβλιογραφικά το θέμα μέσα από μελέτες και απόψεις άλλων επιστημόνων στο συγκεκριμένο ζήτημα που είτε το εξέτασαν με πρωτογενή τρόπο (είχαν δηλαδή πρόσβαση στις πρωτογενείς πηγές ή συνέλεξαν νέα δεδομένα) είτε με δευτερογενή τρόπο παρουσιάζοντας τις απόψεις άλλων ερευνητών στο ζήτημα. Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι μία πρωτογενής έρευνα είναι *απαραίτητο* να εξετάσει δευτερογενείς πηγές στο ζήτημα που απασχολεί τον ερευνητή, αν και ορισμένοι μεταπτυχιακοί φοιτητές βιάζονται να

προχωρήσουν στην συλλογή δεδομένων χωρίς αρχικά να διαμορφώσουν ερευνητικές υποθέσεις και να μελετήσουν την συγκεκριμένη βιβλιογραφία, να πραγματοποιήσουν δηλαδή τη δευτερογενή έρευνα. Αυτού του είδους η βιβλιογραφική έρευνα αποτελεί την συζήτηση που καταγράφεται στα πρώτα (συνήθως 3 ή 4) κεφάλαια του άρθρου ή της διατριβής, πριν την συλλογή των στοιχείων από πρωτογενείς πηγές. Αντίθετα μία δευτερογενής έρευνα δεν είναι απαραίτητο να διερευνήσει και εμπειρικά ή πειραματικά ένα επιστημονικό ζήτημα για να καταλήξει σε συμπεράσματα, π.χ. μία ερευνητική πρωτότυπη υπόθεση μπορεί και να διερευνηθεί μόνον βιβλιογραφικά όπως αυτή ενός ερευνητή (του Jakobson) που διερεύνησε την παραγωγή των πρώτων φωνημάτων σε παιδιά διαφορετικών γλωσσών μόνον μέσα από την σχετική αρθρογραφία. Πρωτογενείς και δευτερογενείς έρευνες θα πρέπει να καταλήγουν πάντα σε συμπεράσματα που να προάγουν την γνώση και την κατανόηση στο επιστημονικό ζήτημα.

Στον χώρο της γλωσσικής παιδείας και ιδιαίτερα αυτής των θεωριών απόκτησης δεύτερης γλώσσας οι Selinger και Shohamy (1989) διακρίνουν τρεις αρχικές περιοχές επιστημονικής έρευνας, τη βασική ή θεωρητική, την εφαρμοσμένη και την πρακτική. Τα τρία αυτά είδη φαίνεται να είναι παράλληλα με τρεις βασικούς τομείς στις επιστήμες της γλώσσας (γλωσσολογία), τη θεωρητική, την εφαρμοσμένη, και την διδακτική. Οι συγγραφείς θεωρούν ότι 'αν και τα σύνορα σε αυτές τις τρεις ερευνητικές περιοχές δεν είναι πάντοτε ξεκάθαρα ο διαχωρισμός είναι χρήσιμος' στις επιστήμες της γλώσσας. Σε ότι αφορά στα παραδείγματα που αναφέρουν οι παραπάνω συγγραφείς στο βιβλίο τους μέσα στα πλαίσια της βασικής ή θεωρητικής έρευνας ο ερευνητής εστιάζει "στην ανάπτυξη μίας αφηρημένης γλωσσολογικής περιγραφής στα πλαίσια μίας ιδιαίτερης θεωρίας γλωσσικής γνώσης". Ο ερευνητής της εφαρμοσμένης γλωσσολογίας από την μεριά του εστιάζει "στη εφαρμογή των γλωσσολογικών προϊόντων σε ένα συγκεκριμένο γλωσσολογικό πρόβλημα" ενώ ο επιστήμονας της πρακτικής έρευνας ενδιαφέρεται για πρακτικά θέματα διδασκαλίας γλωσσικής παιδείας.

Δεν θα μπορούσε κάποιος να ισχυρισθεί ότι μπορούμε να κάνουμε πρωτογενή έρευνα χωρίς να πραγματοποιήσουμε μία δευτερογενή στο αντικείμενο. Το αντίθετο όμως είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί, δηλαδή να πραγματοποιήσουμε μία δευτερογενή έρευνα στο θέμα μας χωρίς να προχωρήσουμε σε πρωτογενή, ήτοι να διαβάσουμε ευρήματα άλλων χωρίς να συλλέξουμε δικά μας δεδομένα.

1.1.2 Δευτερογενής έρευνα

Αποτελεί γνώρισμα των νέων ερευνητών ο ενθουσιασμός που δημιουργείται από την επώαση μίας ιδέας κατά την διάρκεια μελέτης της αρχικής βιβλιογραφίας. Με την εμπειρία που αποκτάται μετά από χρόνια μαθαίνει κανείς ότι πολλές ιδέες που φαίνονται πρωτότυπες στην αρχική σύλληψη έχουν ήδη δοκιμασθεί από άλλους ερευνητές. Αυτό δεν είναι απαραίτητα αρνητικό καθώς δείχνει ότι υπάρχει ενδιαφέρον στον συγκεκριμένο τομέα αλλά και ότι διατίθεται αρκετό υλικό για να στηρίξει την ερευνητική υπόθεση. Στην αντίθετη περίπτωση ερωτήματα που μπορεί να μας δημιουργηθούν να χρειάζονται πρότερες έρευνες πριν τον τελικό στόχο. Ένα παράδειγμα αποτελεί και η διδακτορική διατριβή που ξεκίνησε με βασικό στόχο την δημιουργία ενός ηλεκτρονικού τεστ που θα λάμβανε υπόψη το γνωστικό συλ των συμμετεχόντων. Κατά την διάρκεια της δευτερογενούς έρευνας βρέθηκε ότι δεν υπήρχε αρκετό έρεισμα στην διεθνή βιβλιογραφία που να στηρίξει την αξία δημιουργίας και δοκιμασίας ενός ανάλογου λογισμικού πριν την αρχική έρευνα που θα έκανε απαραίτητη την δημιουργία του σε ηλεκτρονική μορφή. Κρίνεται λοιπόν εντελώς απαραίτητο ο πρώτος έλεγχος ενός ερευνητικού ερωτήματος αρχικά βιβλιογραφικά πριν την εκτέλεση της εμπειρικής διαδικασίας.

Ανοίγοντας μία μικρή παρένθεση εδώ θα θέλαμε να σημειώσουμε ότι σε αυτό το στάδιο ο ερευνητής δεν μελετά πλέον κάθετα της βιβλιογραφικές πηγές αλλά παράλληλα. Δηλαδή δεν διαβάζει ένα βιβλίο από την αρχή μέχρι το τέλος αλλά αφού μόνον τις σχετικές με το θέμα του σελίδες τις οποίες εντοπίζει στο index.

Κάνε εδώ ένα σχήμα....

1.1.2.1 Βιβλιογραφική

Και τι άλλο;

Πεδία και διαχείριση δευτερογενούς έρευνας

Να βάλω ένα κεφάλαιο τρόποι ανεύρεσης βιβλιογραφίας στην δευτερογενή έρευνα;

π.χ. αναζητούμε στην βιβλιοθήκη ένα βιβλίο για την έρευνα στις επιστήμες της αγωγής και βρίσκουμε σε ένα ράφι κάποιο για την έρευνα στην θεωρητική γλωσσολογία που μας κινεί το ενδιαφέρον, το διαβάζουμε και το εντάσσουμε στην βιβλιογραφία μας. Μία συστηματική προσέγγιση θα ήταν η δοκιμή λέξεων που αποτελούν κλειδιά στον υπολογιστή μίας βιβλιοθήκης όπως εκπαιδευτική έρευνα, επιστημονική έρευνα, ποσοτική έρευνα, κλπ και να καταγράφουμε κάθε φορά τα ευρήματα. Η δεύτερη προσέγγιση να ρίξουμε μία ματιά στα παρακείμενα βιβλία στα ράφια μιας βιβλιοθήκης με γλωσσολογικά βιβλία και να βρούμε ένα βιβλίο με

σχετικό θέμα – quantitative linguistics - μπορεί να φέρει και αυτή καλά αποτελέσματα. Αν και η προσέγγιση μέσω υπολογιστή προσφέρει οικονομία χρόνου και καλύτερο εντοπισμό σχετικού υλικού την διαδικασία αυτή την συστήνουμε ανεπιφύλακτα στους ερευνητές καθώς τα τυχαία ευρήματα συχνά δίνουν ικανοποιητικά αποτελέσματα και μας δίνουν την δυνατότητα για συνδυασμούς που μόνον εμείς θα έχουμε την δυνατότητα να κάνουμε.

Είδη έρευνας

Τέλος, συμπληρώνουμε την παραπάνω συζήτηση με τους όρους 'άμεση' και 'έμμεση' έρευνα, ο δεύτερος υπάρχει στους Hatch και Farhady (1982: xvi), που χρησιμοποιούνται για να διαχωρίσουν την συλλογή δεδομένων με εργαλείο του ερευνητή από την συλλογή δεδομένων μέσα από άλλες καταστάσεις (οι συγγραφείς αναφέρουν, επιστολές σε συντάκτες ή σε γραμματείες, διαφημίσεις σε εφημερίδες, αγγελίες, κλπ). Μάλιστα στην δεύτερη περίπτωση θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι τα συγκεκριμένα δεδομένα είναι περισσότερο αυθεντικά καθώς δεν συλλέχθηκαν αποκλειστικά για την διεξαγωγή μίας έρευνας αλλά μέσω μίας αληθινής κατάστασης.

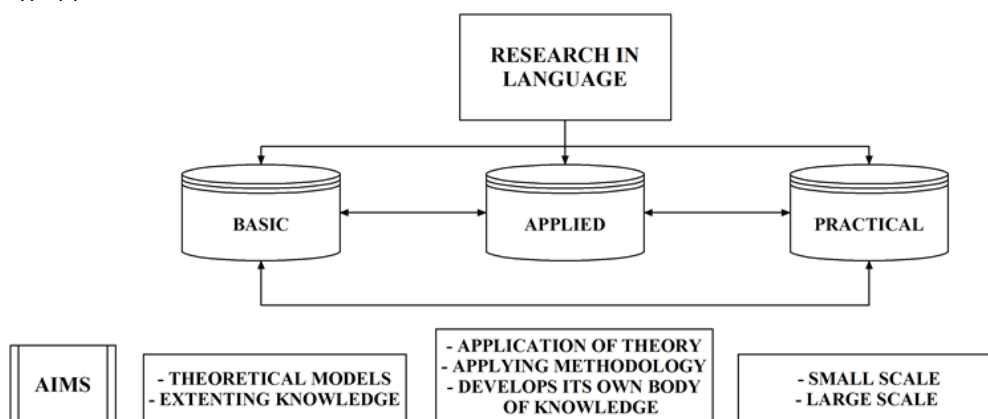
Πρωτογενής, Δευτερογενής Hatch και Farhady 1982: xvi την ονομάζουν και library research), Άμεση και Έμμεση, Η βασική έρευνα γίνεται για την προώθηση της ανθρώπινης γνώσης χωρίς προσδοκίες για άμεσα απτά οφέλη. Παρ' όλα αυτά τα αποτελέσματα της βασικής έρευνας είναι το θεμέλιο για την εφαρμοσμένη και πολλά ερευνητικά έργα που στην αρχή φαινόταν άνευ πρακτικής σημασίας κατέληξαν σε πραγματικές τεχνολογικές επαναστάσεις (όπως το λέιζερ πχ). Εφαρμοσμένη έρευνα Έχει σαν προορισμό την επίλυση πρακτικών προβλημάτων του σύγχρονου κόσμου και όχι την παραγωγή επιστημονικής γνώσης αυτής καθαυτής. Χρησιμοποιεί ως βάση την βασική.

Η Έρευνα στις επιστήμες της γλώσσας: Βασική, Εφαρμοσμένη, Πρακτική

Οι McDonough και McDonough (1997) διαχωρίζουν δύο κατηγορίες έρευνας στις επιστήμες της γλώσσας, τη βασική και την εφαρμοσμένη ενώ οι Selinger και Shoahmy (1982) νωρίτερα είχαν προτείνει και ένα τρίτο, αυτό της πρακτικής εφαρμογής. Ο Smith (1994:4), όπως τον αναφέρουν οι McDonough και McDonough (1997) χρησιμοποιεί τους όρους 'καθαρή' (pure) και εφαρμοσμένη έρευνα στην απόκτηση δεύτερης γλώσσας, συμφωνώντας με τους υπόλοιπους ότι ο στόχος της πρώτης είναι η θεωρητική εξέλιξη της γνώσης γύρω από ένα θέμα ενώ για τη

δεύτερη θεωρεί ότι στοχεύει στο να δώσει υλικό που να έχει πρακτική αξία για τη γλωσσική διδασκαλία. Οι τρεις αυτές κατηγορίες ακολουθούν τους τρεις άξονες έρευνας στην γλωσσολογία. Την θεωρητική (βασική), την εφαρμοσμένη και την διδακτική των γλωσσών (πρακτική). Όπως προτείνουν και οι συγγραφείς Selinger και Shohamy (1982:17) οι τρεις αυτές κατηγορίες δεν έχουν ξεκάθαρα όρια, ειδικά η πρώτη με την δεύτερη και η δεύτερη με την τρίτη, γιατί η πρώτη με την τρίτη είναι ίσως ευκολότερο να οριοθετηθούν. Η διένεξη ανάμεσα στους ερευνητικούς άξονες δεν έχει ακόμη καταλήξει σε συμπεράσματα κοινώς αποδεκτά από όλες τις πλευρές ακόμη και στα βασικά ερωτήματα «τι είναι γλωσσολογία;» και «τι είναι εφαρμοσμένη γλωσσολογία;». Ο Brumfit (2001) προσφέρει μία τελευταία επισκόπηση στο θέμα αυτό. Τα όρια γίνονται περισσότερο ασαφή ακόμη και στο επίπεδο της επικοινωνίας ανάμεσα στους εφαρμοσμένους γλωσσολόγους και στους πελάτες τους, δασκάλους ξένων γλωσσών, όπως καταγράφει η Kramsch (1995). Επιπλέον, οι Selinger και Shohamy (1982:19) προσδιορίζουν ότι τα ευρήματα σε κάθε κατηγορία είναι χρήσιμα και για τις άλλες κατηγορίες καθώς “συμβάλλουν για την αναθεώρηση του περιεχομένου και της δομής^{xv}” και συνεπώς η σχέση ανάμεσα τους είναι αμφίδρομη, άρα η έρευνα στην κάθε γνωστική περιοχή προσφέρει και στις υπόλοιπες. Έτσι οι τρεις ερευνητικές περιοχές θα ήταν δυνατόν να λειτουργήσουν (και ως ένα βαθμό αυτό γίνεται) ως τρία συγκοινωνούντα δοχεία σε μία αμφίδρομη σχέση παρέχοντας υλικό η μία στην άλλη (βλ. Διάγραμμα 2, εμπνευσμένο από τους Selinger και Shohamy, 1982 όπου προσφέρονται και οι στόχοι για την κάθε ερευνητική περιοχή όπως τους καταγράφουν οι ίδιοι συγγραφείς). Ιδανικά, η εφαρμοσμένη γλωσσολογία μπορεί να παίξει τον ρόλο του συνδετικού κρίκου ανάμεσα στα δύο άκρα χωρίς να θεωρείται ότι είναι απίθανη η άμεση σχέση αναμεταξύ των.

Διάγραμμα 2.

Η βασική έρευνα

Η βασική ή θεωρητική έρευνα θεωρείται ότι έχει ως κύριο στόχο την δημιουργία νέων θεωρητικών μοντέλων (Selinger και Shohamy, 1982:17), την εμπάθυνση στη γνώση ή την προώθηση της θεωρίας στον συγκεκριμένο τομέα, χωρίς άμεση πρακτική χρησιμότητα (McDonough και McDonough, 1997:42), αν και αρκετές φορές ευρήματα σε αυτήν την γνωστική περιοχή μπορεί να τύχουν εφαρμοσιμότητας και στη διδακτική των γλωσσών. Παραδοσιακές ερευνητικές περιοχές έρευνας στην θεωρητική γλωσσολογία αποτελούν η σύνταξη (με την αγγλική ερμηνεία που εμπεριέχει και την γραμματική), η μορφολογία, η φωνητική, ή σημασιολογία ή η πραγματολογία.

Η εφαρμοσμένη έρευνα

Η εφαρμοσμένη έρευνα θεωρείται από τους (Selinger και Shohamy, 1982:19) ότι με τη σειρά της εφαρμόζει και συνεπώς εξετάζει το προϊόν των θεωρητικών γλωσσολόγων σε ένα συγκεκριμένο πρόβλημα, δηλαδή αφορά στην πειραματική εφαρμογή υφιστάμενων ή την εξέταση νέων μεθόδων. Με αυτήν την έννοια βελτιώνει το θεωρητικό μοντέλο ή το απορρίπτει. Αυτά, προϋποθέτουν την δημιουργία υποθέσεων, την ύπαρξης μίας λεπτομερώς σχεδιασμένης μεθόδου συλλογής στοιχείων, την συλλογή και ανάλυση δεδομένων ορισμένες φορές μέσα από πειραματικό σχεδιασμό και τέλος την εξαγωγή συμπερασμάτων. Οι (McDonough και McDonough, 1997:43) περιγράφουν τρεις ερευνητικές διαδρομές για την εφαρμοσμένη γλωσσολογία: α) την εφαρμογή ερευνητικών αποτελεσμάτων και της θεωρίας για την επίλυση προβλημάτων στη γλωσσική διδασκαλία, β) την εξέταση των ίδιων των μεθόδων που χρησιμοποιήθηκαν για την απόκτηση των ερευνητικών προϊόντων, και γ) ότι η εφαρμοσμένη έρευνα δημιουργεί το δικό της 'σώμα γνώσης' και τα δικά της θεωρητικά μοντέλα για συγκεκριμένα σύνολα προβλημάτων, ως εκ τούτου δημιουργεί ερωτήματα χωρίς την απαραίτητη προϋπόθεση αυτά να έχουν εκφραστεί πρότερα ή να έχουν προέλθει από τον χώρο της θεωρητικής γλωσσολογίας. Συμπληρώνουμε ότι ακόμη και στην περίπτωση που η εφαρμοσμένη έρευνα καταλήγει σε συμπεράσματα που θα ήταν χρήσιμα για τη γλωσσική διδασκαλία δεν θα περίμενε κανείς να τα θεραπεύσει ή να προτείνει λύσεις για την θεραπεία τους. Αυτό θα μπορούσε να είναι ένας ξεκάθαρος στόχος της πρακτικής έρευνας.

Η πρακτική έρευνα

Η πρακτική έρευνα δοκιμάζει να εφαρμόσει το προϊόν των δύο παραπάνω στην γλωσσική τάξη ή εφαρμόζει έρευνες που να έχουν άμεσα πρακτικό ενδιαφέρον για τη γλωσσική διδασκαλία γενικότερα. Με αυτήν την έννοια την πρακτική έρευνα θα μπορούσαμε να την διαχωρίσουμε σε δύο είδη: α) σε μικρής κλίμακας έρευνα που πραγματοποιείται για την συγκεκριμένη τάξη του σχολείου και αφορά σε καθημερινές ασχολίες των γλωσσικών δασκάλων και β) σε μεγαλύτερης κλίμακας έρευνα που αφορά σε θέματα που απασχολούν τη διδακτική των γλωσσών γενικότερα. Μερικές από αυτές τις καθημερινές ασχολίες των γλωσσικών δασκάλων, όπως τις αναφέρουν οι McDonough και McDonough (1997:40), είναι ο εντοπισμός του κατάλληλου υλικού σε βιβλιοθήκες για τα μαθήματά τους, η επιλογή υποστηρικτικού υλικού με την μορφή βιβλίων γραμματικής, ασκήσεων, κλπ, η δημιουργία υλικού ανακεφαλαίωσης, κ.α. Αυτού του είδους η μικρής κλίμακας πρακτική έρευνα έχει απτούς στόχους που οι δάσκαλοι μπορούν να τους εντοπίσουν σχετικά άμεσα και αφορά στην βελτίωση των αποτελεσμάτων της δουλειάς τους, για την συγκεκριμένη τάξη του σχολείου στο οποίο εργάζονται και δεν αποσπά εύσημα (εκτός από αυτά των μαθητών) για αυτούς που την πραγματοποιούν. Συχνά δε, δεν τιτλοφορείται με τον όρο έρευνα αλλά με συνώνυμους όρους όπως αναζήτηση ή εξέταση. Το κίνητρο για τον δάσκαλο που την πραγματοποιεί είναι κυρίως εσωτερικό, για να βελτιώσει την ποιότητα της δουλειάς του, δηλαδή την διδασκαλία του αλλά και ως αποτέλεσμα, την ποιότητα της μάθησης. Από την άλλη μεριά, μερικά παραδείγματα μεγαλύτερης κλίμακας έρευνας θα μπορούσαν να αφορούν σε προτάσεις για τη αποτελεσματικότερη διδασκαλία ενός γλωσσικού φαινομένου, για τον εμπλουτισμό ενός γλωσσικού αναλυτικού προγράμματος με νέα στοιχεία, είτε για την εφαρμογή των υπολογιστών στη διδακτική των γλωσσών. Αυτό το είδος της έρευνας την πραγματοποιούν συνήθως οι δάσκαλοι ξένων γλωσσών που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή του επαγγέλματος και καλούνται να φέρουν εις πέρας μία πραγματικά δύσκολη αποστολή, όχι όμως κατά αποκλειστικότητα, καθώς η έρευνα στην τάξη (classroom research) κερδίζει έδαφος και αξιοπιστία στους γλωσσολογικούς κύκλους, ιδιαίτερα αυτούς της εφαρμοσμένης γλωσσολογίας (βλ. παρακάτω, Dörnyei 2007:176-194 και Brown και Rodgers 2002:79-113).

Σημειώνουμε, ότι σε καμία περίπτωση δεν υπονοούμε ότι ο δάσκαλος ξένων γλωσσών οφείλει να παραμείνει μόνον στο πεδίο της πρακτικής έρευνας και όχι της βασικής ή της εφαρμοσμένης και ότι αυτού του είδους η έρευνα αφορά σε άλλου είδους ερευνητές. Αντίθετα, με τη συγγραφή αυτού του βιβλίου θα θέλαμε να

παρακινήσουμε το δάσκαλο να εμπλακεί σε έρευνες στην εφαρμοσμένη γλωσσολογία, καθώς πολλές από τις ερωτήσεις για την διδασκαλία και τη μάθηση ξένων γλωσσών μπορούν μόνον να απαντηθούν μέσα από διερεύνηση σε ένα κανονικό σχολικό περιβάλλον (McDonough και McDonough 1997:40). Σε αυτήν την περίπτωση ο δάσκαλος ξένων γλωσσών θα μπορούσε να λειτουργήσει ως ο ιδανικός ερευνητής αρκεί να διαθέτει την επίγνωση του τι σημαίνει έρευνα, πως πραγματοποιείται, πως αναλύονται και παρουσιάζονται τα δεδομένα και φυσικά να επενδύσει στον χρόνο που απαιτείται για να την πραγματοποιήσει. Τέλος, ο διαχωρισμός των αντικειμένων ανάμεσα σε αυτές τις γνωστικές περιοχές που συζητήθηκε σε αυτό το κεφάλαιο ίσως να μην προσέφερε τίποτα στον έμπειρο γλωσσολόγο, που δύναται να κινείται με άνεση ανάμεσα τους, θεωρείται όμως χρήσιμος για τους νέους ερευνητές καθώς τους τοποθετεί, αρχικά τουλάχιστον, ως προς την προσέγγιση και τους στόχους που τους δίνονται ως επιλογές να ακολουθήσουν.

Η στατιστική στην έρευνα

Οι Woods, Fletcher, και Hughes, A. (1986:6) καταγράφουν δύο κύρια επιχειρήματα για την εφαρμογή στατιστικής ανάλυσης στην γλωσσολογία που θα μπορούσαμε να τα διαχωρίσουμε σε σχέση με τις δύο βασικές ικανότητες του σύγχρονου επιστήμονα, τις προσληπτικές και τις παραγωγικές. Ως προς τις προσληπτικές θεωρούμαι ότι κρίνεται χρήσιμο οι ερευνητές να μπορούν αρχικά να κατανοήσουν τα ευρήματα και τις αναλύσεις που παρατίθενται στην σχετική βιβλιογραφία αλλά και σε δεύτερο επίπεδο (όπως αναφέρουν οι παραπάνω συγγραφείς) να μπορούν να τις αξιολογούν με κριτικό πνεύμα ως προς την καταλληλότητα της τεχνικής και τις assumptions που καταγράφονται από τον συγγραφέα. Ως προς τις παραγωγικές οι Woods, Fletcher, και Hughes, A. (ibid) κρίνουν ότι η γνώση της στατιστικής ανάλυσης θα βοηθήσει τον ερευνητή στον σχεδιασμό της δικής του έρευνας επιλέγοντας ένα κατάλληλο στατιστικό πλαίσιο (κάτι που κρίνεται απαραίτητο να συζητηθεί με έναν στατιστικολόγο) για μία σειρά από λόγους που παραθέτουμε παρακάτω (όπως αναφέρονται σε διαφορετικά σημεία του πρώτου κεφαλαίου του βιβλίου των παραπάνω συγγραφέων):

α) ο πρώτος είναι για οικονομία, ειδικότερα για να μπορούμε να καταθέσουμε συγκεντρωτικά αποτελέσματα με ένα meaningful και κατανοητό τρόπο για τον αναγνώστη, π.χ. αναφερόμενοι στο μέσο όρο και στην τυπική απόκλιση χωρίς να χρειαστεί να παραθέσουμε όλα τα αριθμητικά δεδομένα από όλα τα υποκείμενα,

β) ο δεύτερος είναι πάλι για οικονομία καθώς χρησιμοποιείται για να δείξουμε με ένα μόνο value συσχετισμούς ανάμεσα στις μεταβλητές (correlations) αν θελήσουμε για παράδειγμα να συγκρίνουμε τις απόψεις των υποκειμένων σε δύο διαφορετικά ερωτήματα (αν αυτοί που απάντησαν θετικά σε ένα ερώτημα απάντησαν θετικά και σε ένα άλλο) ή να συγκρίνουμε τα αποτελέσματα ενός δείγματος υποκειμένων σε ένα τεστ λεξιλογίου με ένα άλλο γραμματικής ελέγχοντας αν όσοι σκοράρουν υψηλά στο λεξιλόγιο σκοράρουν υψηλά και στην γραμματική,

γ) ο τρίτος αφορά στην πιθανότητα γενικεύσεων (generalizations) των αποτελεσμάτων που να προκύπτουν από το δείγμα μας για μεγαλύτερους πληθυσμούς ή για το σύνολο του πληθυσμού εφόσον βέβαια συναντώνται συγκεκριμένα κριτήρια επιλογής τους δείγματός μας. Εδώ εισχωρούμε στον τομέα των inferential statistics που δεν αποτελούν πεδίο του παρόντος εγχειρήματος.

-
- i "a systematic approach to finding answers to questions" "Research is just a set of conventions—the most rigorous way to ask a question and look for answers."
- ii "exploration of experience of one kind or another, sometimes formal and technical, but not necessarily so"
- iii "trying to find answers to questions"
- iv "exploration of experience of one kind or another, sometimes formal and technical, but not necessarily so"
- v Όπου οι φοιτητές μαθαίνουν στην πράξη πραγματοποιώντας οι ίδιοι κάποια έρευνα
- vi "trying to find answers to questions"
- vii "University objectives are to seek the truth and to pass it down to generations of learners or students"
- viii "how 'teacher research' compares with research by researchers (usually in universities)"
- ix "the organized, systematic search for answers to the questions we ask"
- x "established principles"
- xi Ο όρος περιγράφει από τα λατινικά μία πράξη που γίνεται για συγκεκριμένο σκοπό κατ' εξαίρεση των συνηθισμένων κανόνων
- xii "ad hoc solutions during the investigation"
- xiii "continually strive to assess and document the legitimacy of their findings"
- xiv "In short, no matter what kind of research you are involved in, certain conditions must be present in order for your results to be valid and useful".
- xv "To revision of the content and structure"